

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗМІНИ МЕХАНІЗМУ ЗАРАХУВАННЯ ПДФО НА БЮДЖЕТИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Цей звіт містить результати дослідження «Моделювання впливу зміни механізму зарахування ПДФО на бюджети територіальних громад», яке виконувалося Українським центром соціальних реформ на замовлення «U-LEAD з Європою» та у співпраці з Шведсько-українською програмою Polaris «Підтримка багаторівневого врядування в Україні». Експерти змоделювали та проаналізували можливі наслідки для бюджетів територіальних громад у разі переходу до зарахування податку на доходи фізичних осіб за місцем проживання платників податків, визначили головні переваги та недоліки такого підходу в умовах України.

НАД ЗВІТОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Олександр Цимбал – експерт, Український центр соціальних реформ, завідувач відділу дослідження ризиків у сфері зайнятості населення Інституту демографії та проблем якості життя НАН України

Володимир Саріогло — експерт, Український центр соціальних реформ, завідувач відділу моделювання соціально-економічних процесів і структур Інституту демографії та проблем якості життя НАН України

Ярослав Остафійчук — експерт з питань фінансів та бюджетування, «U-LEAD з Європою»

Олег Ярош — експерт, Український центр соціальних реформ

Тетяна Лукович — експерт, Український центр соціальних реформ

Ігор Онищук — старший експерт, Polaris

Ігор Герасимчук — старший експерт, Polaris

НАУКОВІ РЕДАКТОРИ:

Тоні Левітас — міжнародний експерт, Polaris

Віталій Пилипів — радник з питань фінансів та податкової політики, «U-LEAD з Європою»

Ця публікація була підготовлена за підтримки Програми «U-LEAD з Європою», Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Польщі, Данії та Словенії. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю її авторів та не може жодним чином сприйматися як такий, що відображає позицію Програми «U-LEAD з Європою», Європейського Союзу і його держав-членів Німеччини, Польщі, Данії та Словенії.

Усі права захищені. Жодна частина публікації не може бути відтворена, перекладена, адаптована, збережена в пошуковій системі або передана будь-якою формою або будь-якими засобами без попереднього дозволу від «U-LEAD з Європою».

Зміст

Скорочення	4
Вступ	5
1. Методологія дослідження	6
2. Проблеми чинної в Україні системи розподілу ПДФО	9
3. Оцінка можливих наслідків переходу до зарахування ПДФО до бюджету територіальної громади за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачується податок	13
4. Оцінка розбіжностей між місцем фактичного проживання та місцем реєстрації/декларування місця проживання мешканців громад	20
5. Перспективи збільшення фіскальної спроможності територіальних громад за рахунок легалізації неформальної зайнятості	25
Висновки	29
Додатки	31

Скорочення

ДМС — Державна міграційна служба України

ДПС — Державна податкова служба України

ДРФО — Державний реєстр фізичних осіб – платників податку

ДССУ — Державна служба статистики України

КМУ — Кабінет Міністрів України

КЗпПУ — Кодекс законів про працю України

Мінфін — Міністерство фінансів України

ОРС — Обстеження робочої сили

ПДФО — податок на доходи фізичних осіб

ТГ — територіальна громада

Вступ

Після загалом успішного завершення територіальної децентралізації місцева фінансова база все ще потребує зміцнення та справедливого перерозподілу. Існує надмірна диференціація територіальних громад (ТГ) за рівнем податкоспроможності, понад 70 % з них є дотаційними. У Доповіді Європейської Комісії щодо розширення ЄС (2023) Україні рекомендується розглянути можливість переходу до розподілу податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) між муніципалітетами, де проживають платники податків. В оприлюдненій 30 жовтня 2024 року новій доповіді зазначається, що Україна повинна досягти прогресу в забезпеченні такого переходу. Принцип сплати ПДФО за місцем проживання платника податку характерний для абсолютної більшості країн ЄС, які обрали шлях надання органам місцевого самоврядування суттєвих повноважень та закріпили за ними стабільні джерела доходів для їх реалізації. Це відповідає ключовому принципу місцевої демократії, коли існує зв'язок між сплатою податків і голосуванням (волевиявленням).

План для Ukraine Facility 2024–2027 включає комплекс цільових реформ, які наблизять країну до Європейського Союзу. У наступні роки Україна прагне прискорити процес децентралізації. Одним із завдань у цій сфері визначено ухвалення змін до Бюджетного і Податкового кодексів щодо удосконалення механізму зарахування ПДФО до місцевих бюджетів відповідно до європейської практики, а також удосконалення (перегляд) механізму горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів. У свою чергу Уряд офіційно затвердив План заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024–2027 роки, який передбачає проведення аналізу та розробку пропозицій, спрямованих на вдосконалення механізму зарахування ПДФО до місцевих бюджетів за місцем проживання платника податків.

Зміни механізму зарахування ПДФО повинні спиратися на достовірні розрахунки й оцінки їхніх можливих наслідків як основи не тільки для прийняття відповідного закону, а й обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на запобігання ризикам суттєвого погіршення фінансової спроможності деяких типів ТГ.

Перешкодою для обґрунтованих управлінських рішень є брак достовірної інформації. В Україні існують значні розбіжності між фактичним та задекларованим місцем проживання платників податків. Наразі жодна державна установа не має повної та достовірної інформації про те, у якій громаді фактично проживають платники податків. Адміністративні реєстри, які містять інформацію про місце проживання особи, не гарантують, що воно вказане правдиво. Особа може тривалий час проживати в іншому місці, не міняючи своєї офіційної реєстрації, незважаючи на законодавчі норми.

Це дослідження містить результати оцінки впливу переходу до зарахування ПДФО за місцем проживання платника податків на бюджети ТГ, порівняння запропонованого та чинного механізмів зарахування. В умовах браку інформації застосовано методичний підхід, що базується на поєднанні адміністративних даних та даних репрезентативного вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ, яке було спеціально проведене в межах цього дослідження.

1. Методологія дослідження

Методологія дослідження формувалася з огляду на два ключові завдання:

1. Оцінити та порівняти вплив на бюджети ТГ двох різних механізмів зарахування ПДФО, а саме: схеми, коли ПДФО зараховується за місцезнаходженням податкового агента (нині діюча) та схеми, коли ПДФО зараховується за місцем проживання особи, з доходів якої сплачуються податки.
2. Визначити масштаби неспівпадіння між місцем фактичного проживання та місцем офіційної реєстрації місця проживання платників податків. Оцінити, які це може мати наслідки в разі переходу до зарахування ПДФО за місцем проживання особи.

Виконання цих завдань потребує релевантного інформаційного забезпечення. У рамках проекту було надіслано відповідні запити та отримано адміністративні дані, зібрані й агреговані Державною податковою службою України (ДПС) на основі Державного реєстру фізичних осіб – платників податку (ДРФО) за 2021, 2022 і 2023 роки в розрізі ТГ (без тимчасово окупованих територій):

- чисельність осіб, з доходів яких сплачується ПДФО за ознаками доходу 101, 102 (заробітна плата і виплати за цивільно-правовим договором), в яких зареєстроване місце проживання в конкретній ТГ, та суми сплаченого ними ПДФО;
- чисельність і місце реєстрації місця проживання найманих працівників у роботодавців (податкових агентів), юридичною адресою яких є конкретна ТГ, та суми сплаченого ними ПДФО;
- сума ПДФО, зарахованого до бюджету ТГ;
- інша інформація.

Отримані дані дозволяють змодельовати надходження до бюджетів кожної з ТГ України за умови їх зарахування за місцем реєстрації місця проживання особи, з доходів якої сплачуються податки, та порівняти з фактичним станом (за даними Open budget). Для коректної порівнюваності між роками не враховуються виплати грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат військовослужбовцям і особам рядового й начальницького складу (так званий “військовий” ПДФО).

Вагомою проблемою для проведення обґрунтованої оцінки можливих наслідків зміни механізму зарахування ПДФО є неможливість на сьогодні точно ідентифікувати фактичне місце проживання мешканців ТГ. Реєстри, які містять інформацію про місце проживання особи, не гарантують, що воно вказане вчасно та правдиво.¹ Особа може тривалий час проживати в іншому місці, не міняючи своєї офіційної реєстрації, незважаючи на законодавчі вимоги.

¹ Для реєстрації у ДРФО фізична особа – платник податків має заповнити та подати до відповідного контролюючого органу Облікову картку фізичної особи – платника податків за формою № 1ДР. Облікова карта, серед іншого, містить такі графи: адреса реєстрації місця проживання (заповнюється відповідно до документа, що посвідчує особу); адреса фактичного місця проживання (заповнюється, якщо відрізняється від адреси реєстрації місця проживання). Фізичні особи – платники податків зобов’язані подавати до контролюючих органів відомості про зміну даних, які вносяться до Облікової картки, протягом місяця з дня виникнення таких змін шляхом подання відповідної заяви. Проте на практиці інформація про зміну місця проживання подається не завжди.

Низкою постанов КМУ передбачено проведення верифікації даних між різними реєстрами, у тому числі ДРФО. Однак процеси верифікації наразі не завершені. У свою чергу реєстри територіальних громад, як основне джерело для верифікації даних про місце реєстрації місця проживання особи, самі містять певні неточності.

Тому на сьогоднішній день єдиним варіантом реалізації завдань дослідження і встановлення розбіжностей між місцем фактичного та зареєстрованого проживання є проведення репрезентативного вибіркового статистичного обстеження.

Для проведення вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ на першому етапі здійснено групування ТГ та відібрано необхідну кількість громад кожного типу. У результаті групування виділено 14 страт ТГ (дод. А). У перших 3 стратах (найбільших за чисельністю населення) з використанням процедури випадкового систематичного відбору з ймовірністю, пропорційною розміру, відібрано 8 громад, які прийняті за умовні «центри тяжіння» для дослідження переміщень робочої сили (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Методологія проведення вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ

Навколо «центрів тяжіння» (далі — центральні ТГ) відібрано від 6 до 8 ТГ з урахуванням їх відстані до центральної ТГ (до 30 км; 30–65 км; 65–100 км), а також особливостей транспортного сполучення (траса національного та регіонального значення, територіальні дороги, ЖД сполучення). Це дозволило вже на рівні структури вибірки відобразити досліджувані зв'язки між населеними пунктами — переважно донорами робочої сили, та населеними пунктами — переважно реципієнтами робочої сили.

У результаті процедури стратифікованого випадкового відбору для проведення обстеження загалом відібрано 59 ТГ, які у заданих аспектах надійно репрезентують усі громади України.

Збір даних відбувався з 28 серпня до 29 вересня 2024 року. Всього було опитано 5 821 особу методом особистого інтерв'ю «віч-на-віч».

Відбір домогосподарств проводився випадковим маршрутним методом: інтерв'юер послідовно обходив домогосподарства, розташовані на території ділянки, і відбирав респондентів для проведення опитування, витримуючи при відборі заданий інтервал (крок відбору). Застосовано змінний крок відбору, який залежить від числа домогосподарств або квартир у будинку. У кроці відбору число домогосподарств відраховується тільки після успішно проведеного інтерв'ю. Таким чином, маршрутний метод реалізує процедуру випадкового систематичного відбору, коли список домогосподарств не складається заздалегідь, а формується інтерв'юером безпосередньо в ході опитування.

Безпосередньо в домогосподарстві відбір респондента віком від 15 до 70 років відбувався відповідно до квотного завдання. Водночас, якщо в домогосподарстві було декілька осіб, які задовольняють квотне завдання, в опитуванні брала участь та особа, день народження якої був останнім. Якщо за відібраною адресою нікого не було вдома, інтерв'юер мав зробити ще два візити за цією адресою в інший час. Лише після невдалого 3-го візиту (респондента не було вдома або ж він відмовився від участі в опитуванні) інтерв'юер звертається до наступного домогосподарства.

Використовувалась спеціально розроблена для цього проекту анкета, до якої входили наступні блоки:

- скрінінгові характеристики респондента;
- статус респондента щодо ринку праці;
- офіційні дані про респондента та членів його домогосподарства;
- перспективи на майбутнє.

Анкета побудована таким чином, що вона включала, окрім закритих і напівзакритих, 3 повністю відкритих запитання, що дає додаткові можливості змістовного аналізу отриманих кількісних даних щодо зайнятості респондентів.

Дані, отримані в результаті опитування, пройшли декілька етапів контролю: польовий, логічний і аналітичний.

Для поширення результатів на генеральну сукупність визначено систему статистичних ваг обстежених осіб. Для цього розраховано базову вагу осіб, що визначається як обернена величина до ймовірності відбору особи. Ця ймовірність розраховується як ймовірність відбору ТГ помножена на ймовірність відбору особи в межах відібраної ТГ. Базову вагу відкалібровано з урахуванням чисельності населення у віці 15–70 за статтю за результатами Вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств України, яке було проведе в грудні 2023 року – лютому 2024 року за технічної підтримки ЮНІСЕФ.

Перевагою комбінованого використання в цьому дослідженні адміністративних даних та даних вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ є можливість перехресної перевірки показників, отриманих різним шляхом, їх взаємного доповнення або уточнення. Ключовим елементом методології комбінованого використання та взаємодоповнення адміністративних, реєстрових та статистичних даних є формування емпіричної моделі зв'язку населення, оціненого статистично, із адміністративними даними щодо реєстрації проживання, місця офіційної зайнятості, розміру заробітної плати та сплаченого ПДФО, які зібрані державними органами. Це дозволило створити модель населення ТГ України віком 15–70 років, яка може бути рекомбінована у потрібному розрізі для контрольованої репрезентації таких рівнів:

населення України загалом за статтю, віком, типом поселення;

населення ТГ за статтю, віком, рівнем заробітної плати, рівнем офіційної зайнятості.

Розрахунки, отримані на такій моделі, статистично надійно відображають реальний стан речей, що, зокрема, підтверджується близькістю показників рівня офіційної зайнятості найманих працівників, розміру сплаченого ПДФО, частки осіб, чиє місце реєстрації місця проживання відрізняється від місця офіційної роботи, розрахованих незалежно за даними ДПС та даними моделі сукупності населення ТГ України.

2. Проблеми чинної в Україні системи розподілу ПДФО

Нині ПДФО є основним джерелом фінансових ресурсів ТГ. До 2022 року 25 % цього податку направлялося до державного бюджету, 15 — до обласних бюджетів і 60 % — до бюджетів громад. У 2022 році норматив відрахування ПДФО до бюджетів громад було тимчасово збільшено до 64%.

ПДФО стягується з доходів фізичних осіб від різних форм зайнятості, а також орендної плати, дивідендів, відсотків. Щодо доходів, нарахованих у формі заробітної плати, інших виплат і винагород у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами, ставка податку становить 18 відсотків бази оподаткування. При цьому податковим агентом зі сплати податку в Україні є роботодавець. Тобто працівник не сплачує цей податок, замість нього це робить компанія, в якій він працює.

Згідно з Податковим і Бюджетним кодексами України, нормативно визначений відсоток ПДФО сплачується (перераховується) до бюджету ТГ за місцезнаходженням компанії-роботодавця. Якщо компанія має територіально відокремлені підрозділи, податок за їхніх працівників повинен спрямовуватися до бюджету громади за місцезнаходженням відповідного підрозділу. Такий спосіб розподілу ПДФО між місцевими бюджетами часто називають як розподіл “за місцем роботи”. Проте на практиці це не завжди так. Для зменшення адміністративних витрат чи з інших причин компанії створюють структурні підрозділи, які розташовані віддалено, але не мають статусу відокремленого підрозділу. ПДФО за працюючих там працівників нерідко перераховується не до бюджетів відповідних ТГ, а за місцем реєстрації юридичної особи, або ж її регіонального офісу.²

Але навіть якщо б такі практики були повністю викоренені й ПДФО розподілявся між громадами, де насправді працюють платники податків, система розподілу “за місцем роботи” залишалася би проблематичною та мала суттєві вади з двох фундаментальних причин. По-перше, вона позбавляє громадян, які мешкають в одній ТГ, але працюють на території іншої, права обирати місцеву владу, яка фактично розпоряджається їхніми податками. Це порушує зв'язок між сплатою податків і голосуванням — зв'язок, що має вирішальне значення для заохочення мешканців взаємодіяти зі своєю громадою та оцінювати роботу обраних посадових осіб.

² Через нечіткість законодавства немає усталеної практики, в якій саме місцевий бюджет компанія-роботодавець має сплачувати ПДФО за найманого працівника, що працює в одному з її підрозділів. Податкові агенти піддають сумніву чинні вимоги щодо місця сплати ПДФО, керуючись ст. 64 Господарського кодексу України. Вона передбачає, що функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства визначаються положеннями про них, які затверджуються в порядку, визначеному статутом підприємства або іншими установчими документами. Оскільки п. 168.4 ст. 168 Податкового кодексу стосується лише відокремлених підрозділів, деякі підприємства створюють виробничі структурні підрозділи (виробництва, цехи, відділення, дільниці, лабораторії тощо), а також функціональні структурні підрозділи апарату управління (управління, відділи, бюро, служби тощо), які розташовані на інших територіях, але не наділені правами сплачувати податки, вести облікову діяльність, подавати звітність та наймати працівників. Часто ПДФО за працюючих там працівників перераховується не до відповідних місцевих бюджетів, а за основним місцем реєстрації юридичної особи, або ж її регіонального офісу.

Так, у дослідженні Київської школи економіки “Місце сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні – юридична історія та поточна практика” наводиться приклад компанії, що має кілька тисяч відділень, проте понад 95 % ПДФО перераховує централізовано на рівні обласних підрозділів (тобто до бюджету обласного центру, в якому такі підрозділи розташовані), щоб не подрібнювати адміністрування платежів. Також виявлено випадки, коли компанії для отримання преференцій торгуються з громадами про те, де реєструвати бізнес, незалежно від того, де фактично здійснюється господарська діяльність.

По-друге, спрямування ПДФО до місцевих бюджетів “за місцем роботи” закономірно призводить до надмірних диспропорцій фінансового потенціалу між ТГ. Податки концентруються у великих містах, куди люди зазвичай їздять працювати, за рахунок менших громад, де ці працівники та їхні сім’ї живуть і отримують більшу частину соціальних послуг. У свою чергу, така ситуація потребує розширення системи вирівнювання, щоб забезпечити ці менші громади доходами, які дозволять гарантувати прийнятні мінімальні стандарти якості життя та функціонування інфраструктури, необхідної для життєдіяльності мешканців.

Наразі офіційна статистика не відображає реального стану цих процесів. Практично відсутні емпіричні дослідження неспівпадіння між місцем проживання та зайнятості мешканців ТГ у загальнонаціональних масштабах, а також статистично достовірні оцінки їхніх наслідків для місцевих бюджетів.

Адміністративні дані, які були спеціально зібрані та надані ДПС, дали можливість уперше комплексно оцінити наявні розбіжності між місцем реєстрації/декларування місця проживання особи, з доходів якої сплачується ПДФО, та місцем її роботи. Необхідно зауважити, що ці дані можуть бути не цілком точними. Державний реєстр фізичних осіб – платників податків може містити неактуальну інформацію про місце реєстрації місця проживання особи, оскільки її верифікація з відповідними даними інформаційної системи Державної міграційної служби (ДМС) ще не завершена. При цьому в Україні помітний відсоток громадян фактично проживає не за місцем офіційної реєстрації. Проте навіть з урахуванням таких обмежень отримані дані дають можливість визначити масштаби проблеми.

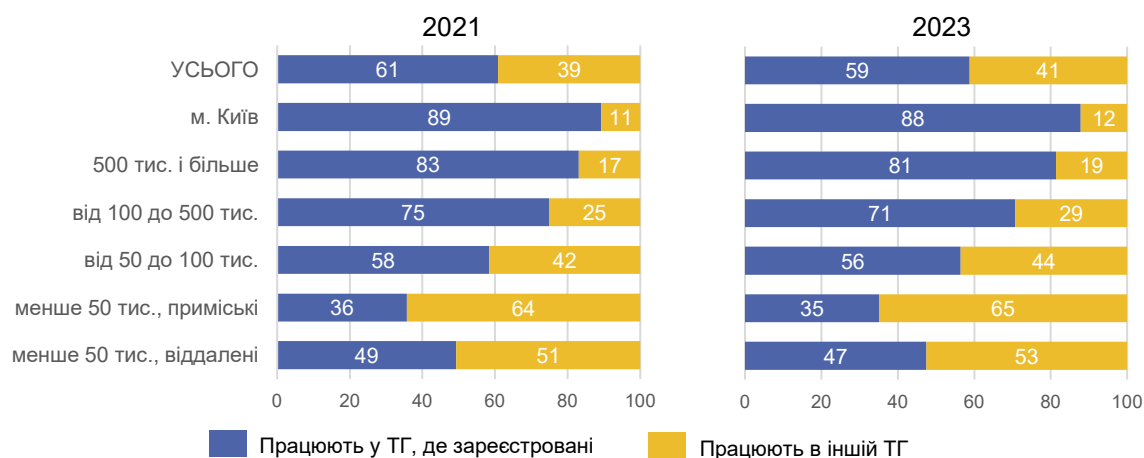
Згідно з розрахунками, у 2023 році близько 59 % осіб, з доходів яких сплачується ПДФО, працювали в ТГ, де зареєстровані, 41 % — поза її межами. Існує тенденція до поглиблення цього розриву: у 2021 році відповідна пропорція становила у відсотках 61 : 39 (рис. 2.1)³. Це може бути пов’язано зі зростанням в умовах повномасштабної війни кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які не зареєстрували своє нове місце проживання/перебування. Перелік осіб, які працюють не за місцем реєстрації місця проживання, може включати такі основні категорії:

- (1) зареєстровані та фактично проживають у ТГ, але їздять на роботу в іншу ТГ;
- (2) зареєстровані в ТГ, але фактично тут уже не проживають — переїхали, мешкають та працюють в іншій громаді, проте з тих чи інших причин не знялися з офіційної реєстрації за попереднім місцем проживання;
- (3) зареєстровані, проживають та працюють у ТГ, але їхнім роботодавцем є структурний підрозділ підприємства, яке розташоване в іншому місці.

Зазначені особливості важливо враховувати для оцінювання впливу змін правил зарахування ПДФО на місцеві бюджети. Вбачається справедливим, коли в результаті реформи частина ПДФО буде спрямована до бюджету ТГ, де особа, з доходів якої сплачується податок, проживає та користується місцевими благами. Натомість очевидно цілком несправедливо, коли податок зараховуватиметься до бюджету ТГ, в якій особа формально зареєстрована, однак там фактично не проживає та не працює, як це може мати місце у випадку (2).

³ Як уже відзначалося, ми виділяємо 14 типів ТГ (див. дод. А), у розрізі яких здійснюється детальний аналіз досліджуваної проблематики. Для кращого унаочнення інформації в звіті вони агреговані до 6 основних типів, які відображені в наведених рисунках і таблицях.

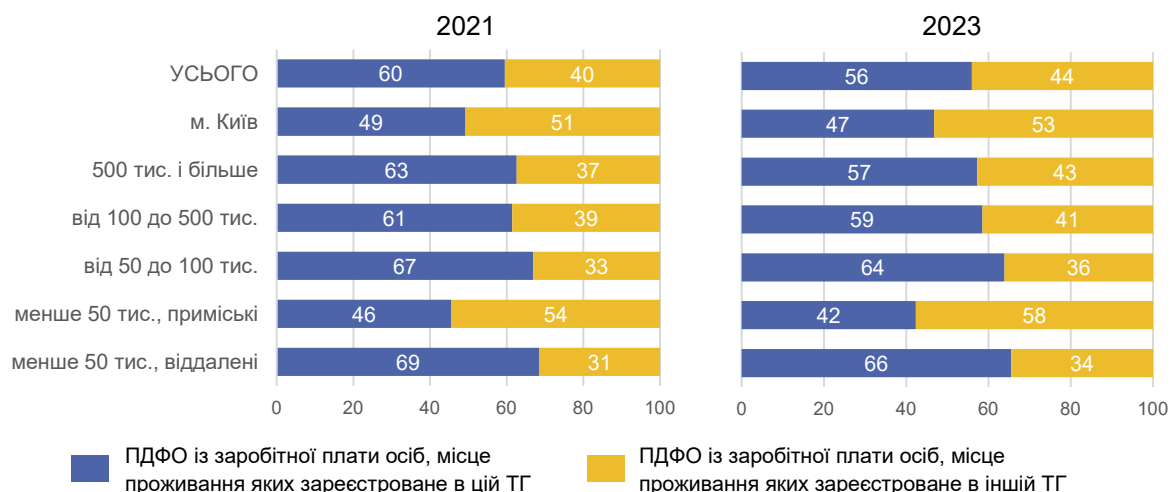
Рис. 2.1. Розподіл осіб, місце проживання яких зареєстроване (задеклароване) в ТГ, за місцем знаходження роботи, %

* Розраховано за даними ДПС.

Рис. 2.1 ілюструє помітні відмінності між ТГ різного типу. У Києві та провідних містах-метрополіях абсолютна більшість (понад 80 %) офіційно зареєстрованих мешканців працює у своєму місті. З іншого боку, в малих ТГ більше половини зареєстрованих тут осіб працює поза межами громади, тобто доїжджає на роботу переважно у великі міста, або ж уже фактично проживає не за місцем реєстрації. Як наслідок, за чинної схеми розподілу ПДФО, коли він зараховується до місцевого бюджету за місцем розташування роботодавця, в останні роки в Україні понад 40 % від загальної суми ПДФО, зарахованого до бюджетів ТГ, надходить від осіб, які не зареєстровані в цих громадах, але тут працюють. У столиці цей показник перевищує 50 % (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Структура ПДФО, зарахованого до бюджетів ТГ, за ознакою місця реєстрації місця проживання осіб, із доходів яких сплачено податки, %

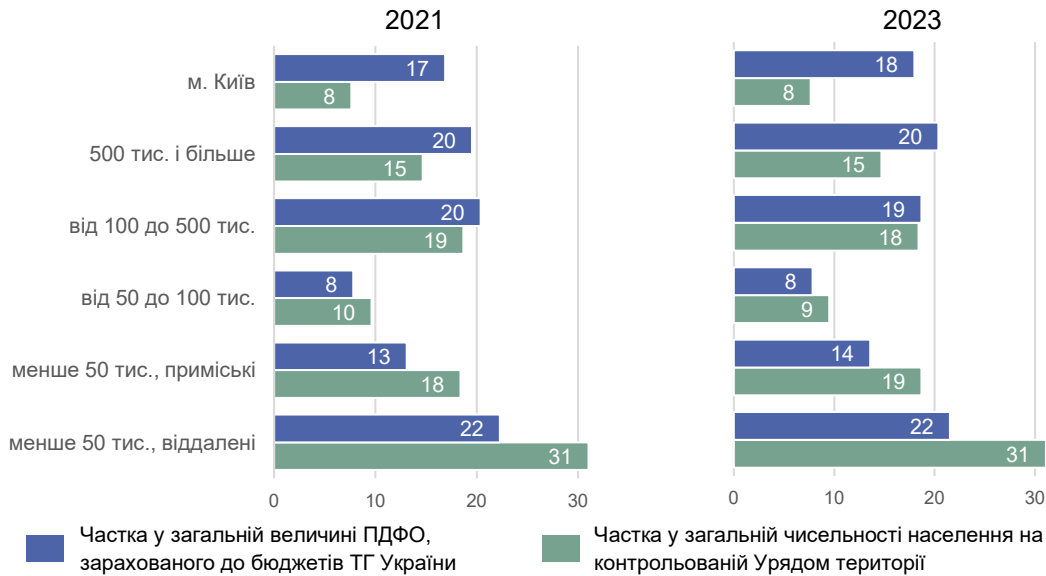

* Розраховано за даними ДПС.

Наразі в м. Києві та містах із чисельністю мешканців 500 тис. і більше сумарно проживає близько чверті населення України, водночас сконцентровано 38 % загальної суми ПДФО, зарахованого до бюджетів ТГ. Водночас на громади з населенням менше 50 тис. осіб припадає лише 36 % ПДФО, хоча тут мешкає майже половина населення країни (рис. 2.3).

У результаті існує надмірна диференціація ТГ за їхньою податкоспроможністю. Так, у 2024 році 70 % громад у різних обсягах отримують базову дотацію, з них у 30 % індекс податкоспроможності є меншим за 0,5, а в 10 % — за 0,25. Особливо критична ситуація в сільських громадах, для більшості з яких характерний суттєвий дисбаланс між обсягами бюджетних доходів та необхідних видатків.

Рис. 2.3. Розподіл загальної величини ПДФО, зарахованого до бюджетів ТГ, між громадами різних типів, %

* Розраховано за даними Мінфіну.

У європейських країнах поширеною є ситуація, коли великі міста мають доходи на одного мешканця, що вдвічі-втричі перевищують доходи середнього муніципалітету, а порівняно з доходами найбільш бідніших муніципалітетів цей розрив може досягати п'яти і більше разів, адже саме великі міста переважно є місцем концентрації економічної активності, де рівень заробітних плат також є суттєво вищим. Водночас одним із принципів регіональної політики ЄС є необхідність забезпечення такого рівня стабільних власних доходів місцевих бюджетів, який дозволить гарантувати прийнятні мінімальні стандарти якості життя та функціонування інфраструктури, необхідної для життєдіяльності мешканців. На сьогодні в Україні більшість органів місцевого самоврядування ТГ фактично не спроможні самостійно виконувати всі повноваження та потребують постійної фінансової підтримки шляхом спрямування трансфертів із державного бюджету. За таких умов чинну бюджетну систему не можна вважати ні ефективною, ні справедливою.

Зазначене показує проблемність існуючої в Україні ситуації та є аргументом у дискусіях щодо необхідності зміни механізму зарахування ПДФО до бюджетів ТГ. У звіті Європейської Комісії щодо розширення ЄС за 2023 рік⁴ наголошується на необхідності забезпечити міцну місцеву бюджетну базу, щоб уникнути непропорційної фінансової вразливості муніципалітетів. Єврокомісія рекомендувала розглянути можливість переходу до справедливого розподілу ПДФО до муніципалітетів, де проживають платники податків, що відповідає європейській практиці та може зменшити нерівності між громадами.

⁴ European Commission. [Ukraine Report 2023](#).

3. Оцінка можливих наслідків переходу до зарахування ПДФО до бюджету територіальної громади за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачується податок

Як відзначалося раніше, Європейська Комісія у звіті щодо розширення ЄС (2023) рекомендувала розглянути можливість переходу до справедливого розподілу ПДФО до муніципалітетів, де проживають платники податку. В оприлюдненому 30 жовтня 2024 року новому звіті зазначається, що Україна повинна досягти прогресу в забезпеченні такого переходу.⁵ В абсолютній більшості країн ЄС ПДФО зараховується до місцевих бюджетів за місцем проживання платника податків. Вважається справедливим, коли кошти спрямовуються туди, де людина проживає та отримує суспільні блага. Також це відповідає ключовому принципу місцевої демократії, коли існує зв'язок між сплатою податків і голосуванням (волевиявленням). А отже, збільшується підзвітність місцевої влади та створюються стимули для її реагування на потреби мешканців шляхом узгодження економічних інтересів громадян як платників податків з їх політичними інтересами як виборців.⁶

План для Ukraine Facility 2024–2027 окреслює бачення України щодо середньострокового соціально-економічного зростання, яке наблизить її до ЄС за рахунок більшої відповідності європейським цінностям і узгодження з правилами, стандартами, політиками та практиками Євросоюзу (*acquis*). Для досягнення цієї мети План включає комплекс цільових реформ у ключових секторах. У наступні роки Україна прагне прискорити процес децентралізації та посилити розробку й реалізацію регіональної політики. Одним із ключових напрямів реформ у цій сфері визначено ухвалення змін до Бюджетного і Податкового кодексів щодо удосконалення механізму зарахування ПДФО до місцевих бюджетів відповідно до європейської практики, а також удосконалення (перегляд) механізму горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів. Останнє включає оцінку можливостей зміни існуючої практики розподілу податкових надходжень там, де проживає платник податків, а не там, де роботодавець зареєстрований.⁷

У цьому розділі представлено оцінку можливих наслідків переходу до зарахування ПДФО до бюджету ТГ за місцем проживання особи, з доходів якої сплачуються податки. Ми виходимо з тієї позиції, що процес зарахування податків до конкретного місцевого бюджету повинен базуватися на юридичному підтвердженні місця проживання платника податків. Якщо людина офіційно не фіксує (реєструє/декларує) своє тривале перебування в певному житлі, на сьогодні в Україні не існує гарантованого механізму визначення місця її фактичного проживання.

У Верховній Раді України в останні роки було зареєстровано більше десятка законопроектів щодо внесення змін до нормативів зарахування ПДФО. Виходячи з того, що значна кількість громадян не фіксує офіційно місце свого фактичного проживання, у деяких із законопроектів пропонується надати право платнику податків самостійно обирати бюджет, куди вони

⁵ European Commission. [Ukraine Report 2024](#). p. 24.

⁶ Левітас Т. Зарахування ПДФО до місцевих бюджетів в Україні: аналіз стану і перспективи. Веб-портал “Децентралізація”.

⁷ План для реалізації [Ukraine Facility](#). С. 210-211.

зараховуватимуться. На наш погляд, це пов'язано зі значними ризиками як для системи середньострокового бюджетного планування, так і для прозорості відносин між місцевою владою, роботодавцем і платником податків. Цілком імовірною і широко поширеною може стати ситуація, коли роботодавці за домовленістю з місцевою владою взамін на певні преференції для ведення бізнесу неформально змушуватимуть працівників обирати “правильний” бюджет для спрямування податків.

Вивчення європейського досвіду свідчить, що більшість країн уважно контролюють визначеність місця проживання особи. Приховування місця фактичного проживання чи надання щодо цього неправдивих свідчень вважається суттєвим порушенням. Як зазначив на засіданні “круглого столу” на тему “ПДФО і громади. Як зміна механізму зарахування вплине на місцеві бюджети?” експерт програми Polaris Тоні Левітас, у Польщі реформа сплати подохідного податку різко підвищила мотивацію громад прогресивно-агресивно, по-перше, стимулювати мешканців до фактичної реєстрації місця проживання у громаді, по-друге, дбати за детінізацію економіки, адже тоді податки — це вже ресурс громади.

Таким чином, у даному розділі за “місце проживання” вважається місце реєстрації / декларування місця проживання (перебування) особи відповідно до чинного законодавства. Адміністративні дані ДПС надають інформацію в розрізі ТГ про:

- (1) чисельність осіб, з доходів яких сплачується ПДФО за ознаками доходу 101, 102 (заробітна плата і виплати за цивільно-правовим договором), в яких зареєстроване місце проживання в конкретній ТГ, та суми сплаченого ними ПДФО;
- (2) чисельність і місце реєстрації місця проживання найманих працівників у роботодавців (податкових агентів), юридичною адресою яких є конкретна ТГ, та суми сплаченого ними ПДФО.

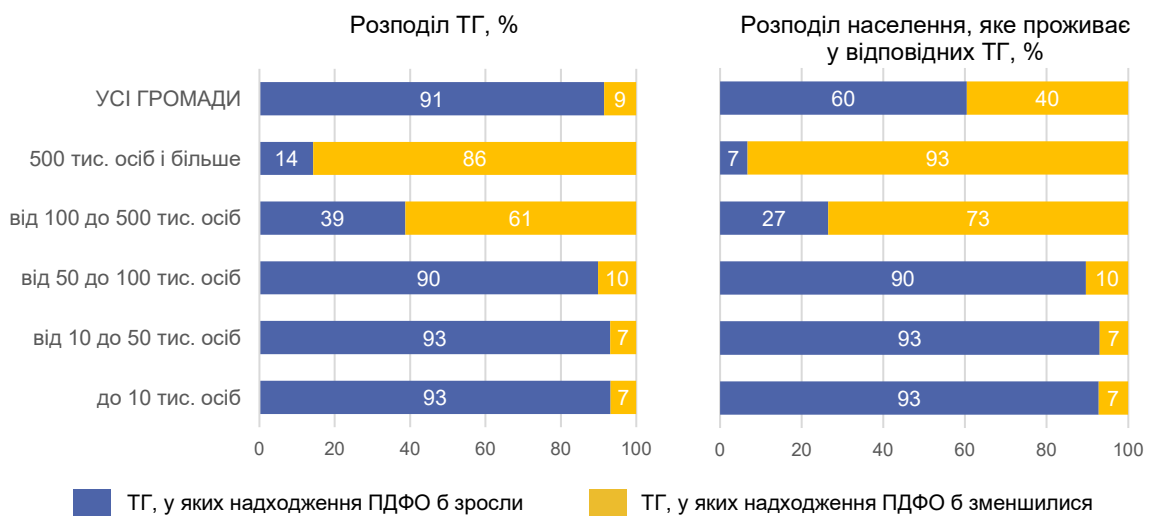
На їх основі змодельовано надходження до бюджетів ТГ України за кодами класифікації доходів 11010100 “ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати” та 11010400 “ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата” за умови їх зарахування до бюджету громади за місцем реєстрації місця проживання особи, з доходів якої сплачується податок, та інших незмінних умов для 2021, 2022 та 2023 років. Для коректної порівнюваності між роками не враховується так званий “військовий ПДФО”, який з 01 жовтня 2023 року спрямовується до державного бюджету. Тобто, такі розрахунки показують, яким був би розподіл податку між ТГ у конкретному ретроспективному році, якщо б зміна правил його зарахування відбулася моментально на початок року. А отже, є можливість порівняти між собою пропонувану та фактично існуючу схеми зарахування ПДФО за певними обраними критеріями.

На рис. 3.1 зображено **розподіл ТГ на тих, які “виграють” або “втраять”** у результаті реформи. Згідно з розрахунками для 2021 року, у 90 % ТГ надходження ПДФО б зросли. Абсолютна більшість сіл, селищ і малих міст, де значний відсоток населення працює поза межами громади, наразі недоотримує подохідний податок від своїх мешканців та суттєво б покращила своє фінансове становище в результаті змін правил зарахування податку. Очевидно, що збільшення податкових надходжень у таких ТГ відбулося б насамперед за рахунок “перетікання” ПДФО з великих міст, які є потужними ринками праці, концентрують на своїх територіях значну кількість робочих місць і слугують регіональними чи

субрегіональними центрами притягання робочої сили з інших громад. Так, дві третини міст із населенням 100 тис. і більше осіб зазнали б втрат податку.

Оскільки ТГ помітно відрізняються за кількістю мешканців, за ознакою розподілу населення, яке проживає у громадах, що “виграють” або “втрачають” від змін механізму зарахування ПДФО, переваги є не настільки переконливими, проте теж говорять на користь схеми зарахування за місцем реєстрації особи. Близько 60 % населення проживає у громадах, які б виграли від реформи, а 40 % — у громадах, які б втратили. Розрахунки для інших років показують схожі результати.

Рис. 3.1. Розподіл ТГ на тих, які “виграють” або “втрачають” у разі зарахування ПДФО до бюджету громади за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачується податок

* Розраховано за даними ДПС.

Важливим критерієм для оцінювання пропонованих змін є їх **вплив на податкоспроможність ТГ** та систему горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів. Ефективнішою вважаємо ту схему зарахування ПДФО, за якої більшим є відсоток громад, які не потребують горизонтального вирівнювання податкоспроможності, а також меншою є частка громад, які потребують значної базової дотації.

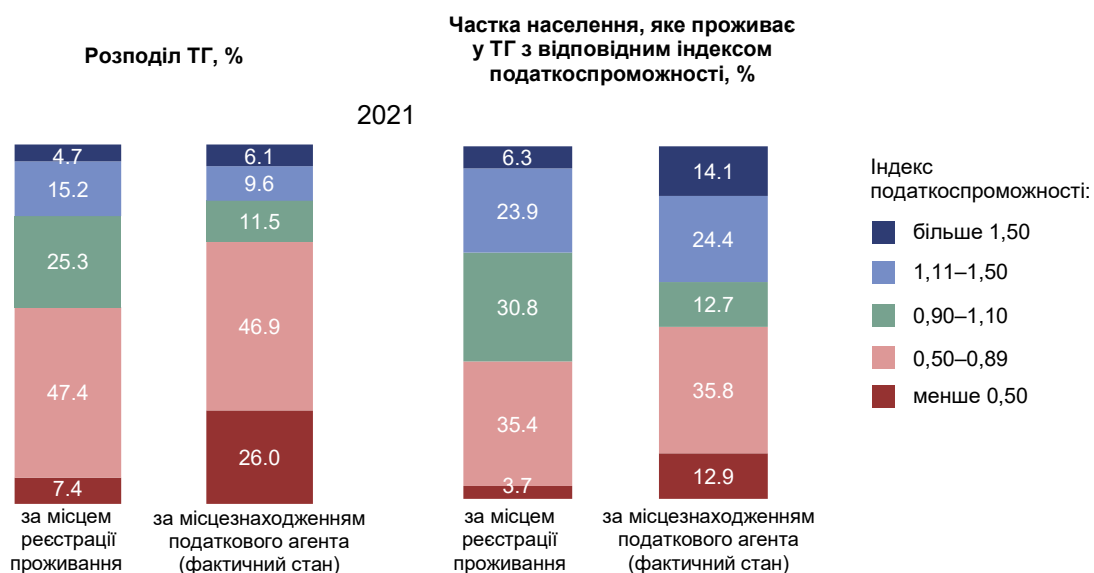
Відповідно до ст. 99 Бюджетного кодексу, горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів місцевого самоврядування, крім бюджетів міст Києва та Севастополя і районів у містах, здійснюється з урахуванням таких параметрів: 1) кількість населення; 2) надходження ПДФО за останній звітний бюджетний період. Індекс податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності бюджету місцевого самоврядування (надходження ПДФО в розрахунку на одну особу населення) порівняно з аналогічним середнім показником по всіх бюджетах місцевого самоврядування в Україні (крім бюджетів міст Києва та Севастополя). При здійсненні вирівнювання враховується значення індексу податкоспроможності відповідного бюджету. Якщо значення індексу: в межах 0,9–1,1 — вирівнювання не здійснюється; менше 0,9 — надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80 % суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9; більше 1,1 — передається реверсна дотація з відповідного бюджету в обсязі 50 %, що перевищує значення такого індексу 1,1.

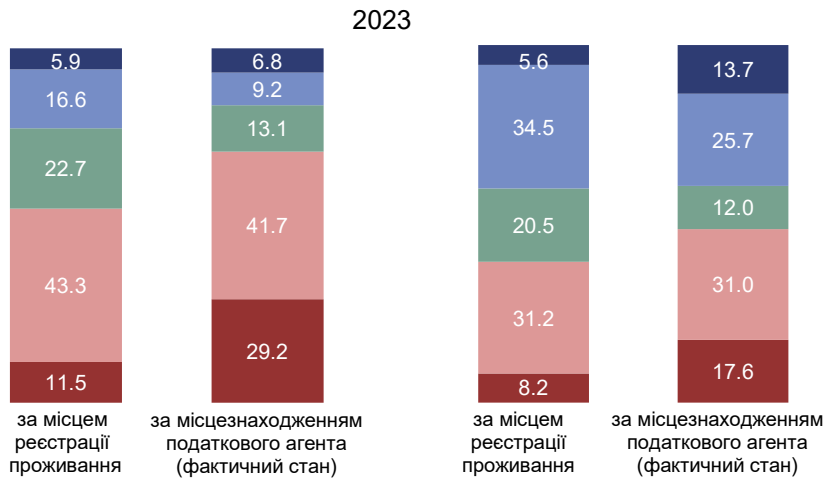
Для аналізу впливу зміни механізму зарахування ПДФО на податкоспроможність ТГ розраховано індекси податкоспроможності для обох схем зарахування (за місцем реєстрації особи та чинної). При цьому, на відміну від стандартної методики, взято надходження ПДФО не за останній звітний бюджетний період, а за рік, для якого проводяться розрахунки; також враховано ПДФО тільки за кодами класифікації доходів бюджету 11010100 та 11010400. За значенням індексу виділено такі групи ТГ з умовними назвами:

- 1) більше 1,50 — “найбагатші” громади, передають реверсну дотацію;
- 2) 1,11–1,50 — “багаті” громади, передають реверсну дотацію;
- 3) 0,90–1,10 — “спроможні” громади, вирівнювання не здійснюється;
- 4) 0,50–0,89 — “бідні” громади, отримують базову дотацію;
- 5) менше 0,50 — “найбідніші” громади, потребують значної базової дотації.

У разі зарахування в 2021 році ПДФО до бюджетів ТГ за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачується податок, збільшився б порівняно з фактичним станом (з 11 до 25 %) відсоток “спроможних” громад, щодо яких вирівнювання не здійснюється, а також “багатих” громад з індексом податкоспроможності 1,11–1,50 (з 10 до 15 %). Водночас помітно б скоротилася частка “найбідніших” громад (з 26 до 7 %). Зміна розподілу населення, яке проживає у ТГ з відповідними індексами податкоспроможності, мала б схожі тенденції (рис. 3.2). Отже, чинна схема із зарахуванням ПДФО до бюджетів ТГ за місцезнаходженням податкового агента (роботодавця) демонструє значно гіршу ефективність: понад 70 % громад мають індекс податкоспроможності менше 0,90 (є дотаційними), при цьому на громади з індексом більше 1,50 (6 % від усієї кількості ТГ України) припадає 34 % від загальної величини ПДФО, зарахованого в країні до бюджетів ТГ.

Рис. 3.2. Розподіл ТГ за величиною індексу податкоспроможності за різними схемами зарахування ПДФО до бюджетів громад

* Розраховано за даними ДПС та Мінфіну.

Повномасштабне військове вторгнення призвело до поглиблення відмінностей фінансового потенціалу громад. Унаслідок стрімкого зростання надходжень податку з грошового забезпечення військовослужбовців (так званий “військовий ПДФО”) “супердоходи” отримали громади, на території яких зареєстровані військові частини. Водночас у низці інших громад надходження зменшилися через падіння зайнятості та міграційний відтік населення. Так, згідно з офіційними розрахунками горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів ТГ на 2023 рік (тобто за даними про надходження ПДФО за 2022 рік), частка дотаційних громад збільшилася до 80 %. Як свідчать наші розрахунки, навіть без урахування “військового ПДФО”, відсоток “найбідніших” громад зріс за обома схемами зарахування податку (рис. 3.2). При цьому як у 2021 році, так і в 2022 та 2023 роках зарахування ПДФО за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачується податок, за критерієм впливу на розподіл громад за індексом податкоспроможності було б ефективнішим, ніж зарахування за місцезнаходженням податкового агента.

Наступним критерієм для оцінювання різних схем зарахування ПДФО є їх **вплив на масштаби диференціації ТГ** за величиною податкових надходжень. Для аналізу диференціації (нерівності) доходів у соціально-економічних дослідженнях використовуються показник співвідношення децильних груп, коефіцієнт варіації, індекс Джині та низка інших індикаторів. У табл. 3.1 наведено співвідношення між середніми величинами надходжень ПДФО в розрахунку на 1 особу населення для 10 % “найбагатших” і 10 % “найбідніших” ТГ. Дані ілюструють суттєві відмінності між різними схемами зарахування податку. У разі зарахування ПДФО до бюджетів ТГ за місцем реєстрації особи, у 2021 році співвідношення між верхнім і нижнім децилями громад становило б 3,4 рази. Фактично ж цей показник був удвічі більшим — 7,0 рази.

Таблиця 3.1. Відношення між середніми надходженнями ПДФО до бюджетів ТГ у розрахунку на 1 особу населення для 10 % “найбагатших” і 10% “найбідніших” громад

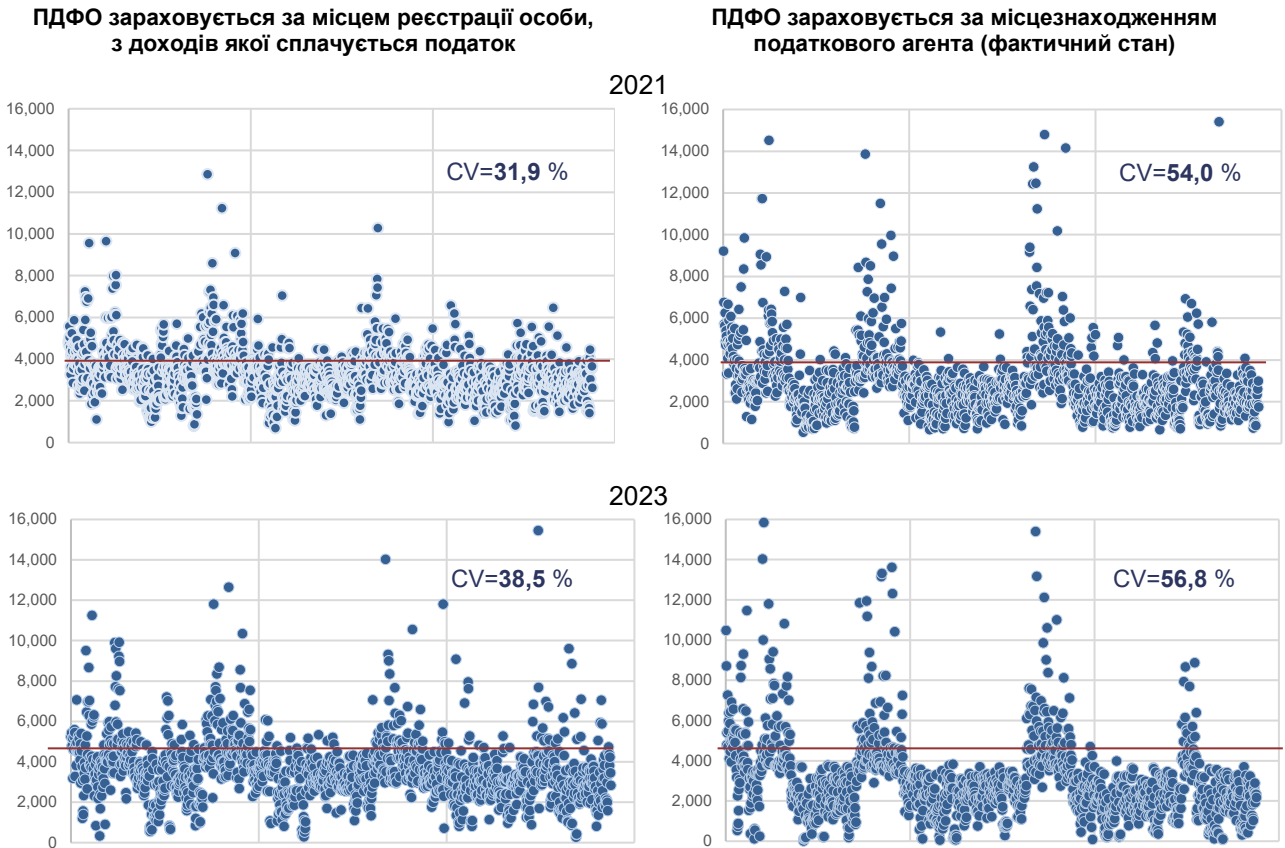
	За місцем реєстрації місця проживання особи, з доходів якої сплачено податок			За місцезнаходженням податкового агента (фактичний стан)		
	ПДФО на 1 особу в 10% «найбагатших» ТГ, грн	ПДФО на 1 особу в 10% «найбідніших» ТГ, грн	Співвідношення, разів	ПДФО на 1 особу в 10% «найбагатших» ТГ, грн	ПДФО на 1 особу в 10% «найбідніших» ТГ, грн	Співвідношення, разів
2021	5 273	1 568	3,4	6 782	964	7,0
2022	5 650	1 488	3,8	6 522	893	7,3
2023	6 447	1 217	5,3	7 802	546	14,3

* Розраховано за даними ДПС та Мінфіну.

Увагу привертає динаміка величини співвідношення за 2021–2023 роки. Збільшення рівня диференціації між ТГ характерне для обох схем зарахування ПДФО. Це може бути пов’язано, по-перше, зі зростанням внутрішньої міграції робочої сили в умовах війни; по-друге, з поглибленням диференціації рівня оплати праці між різними типами громад. Вірогідно, що у великих містах розмір заробітної плати зростає значно більшими темпами, ніж у малих сільських громадах. Офіційна статистика не дозволяє відслідкувати ці процеси. Опосередковано про це свідчать численні дослідження стану вітчизняного ринку праці, в яких йдеться про загострення проблеми дефіциту кадрів. За даними щомісячних опитувань підприємств, яке проводиться НБУ, в ієрархії негативних чинників для розвитку бізнесу “брак кваліфікованих працівників” під-час війни перемістився на лідируючі позиції. За таких умов роботодавці вимушені підіймати оплату праці. При цьому експерти наголошують на істотних галузевих і територіальних розбіжностях. Відчутно вищі заробітні плати забезпечуються великими компаніями, які переважно розташовані у великих містах. У 2023 році співвідношення між середніми величинами надходжень ПДФО в розрахунку на 1 особу населення для 10 % “найбагатших” і 10 % “найбідніших” ТГ зросло до 14,3 разів. Порівнюючи, у разі зарахування ПДФО за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачується податок, воно б становило 5,3 рази (табл. 3.1).

На рис. 3.3 на осі абсцис ТГ розташовані відповідно до їх групування за кількістю жителів. На осі ординат відображено суми надходження ПДФО до бюджетів громад у розрахунку на населення. Коефіцієнт варіації (CV) показує, наскільки величини ПДФО відрізняються від середнього значення. Чим менший коефіцієнт, тим одноріднішою є сукупність громад, і навпаки — високий коефіцієнт означає наявність дуже багатих громад із наддоходами та крайнє бідних громад, які потребують значної бюджетної підтримки. Згідно з розрахунками, зарахування ПДФО до бюджетів за місцем реєстрації особи характеризується помітно рівномірнішим розподілом доходів ТГ (2021 року CV менший на 22 відсоткових пункти, 2023 року — на 18 відсоткових пунктів).

Рис. 3.3. Коефіцієнт варіації (CV) показника надходження ПДФО до бюджетів ТГ у розрахунку на 1 особу населення

* Розраховано за даними ДПС та Мінфіну

Представлені розрахунки дають можливість на основі низки критеріїв оцінити переваги та недоліки аналізованих схем зарахування ПДФО. Однак доказова оцінка впливу відповідних змін на бюджети ТГ повинна відображати існуючі розбіжності між зареєстрованим і фактичним місцем проживання платника податку, а також припущення щодо можливих змін ситуації у разі реалізації суб'єктами прийняття управлінських рішень тих чи інших заходів.

4. Оцінка розбіжностей між місцем фактичного проживання та місцем реєстрації/декларування місця проживання мешканців громад

У дискусіях щодо перспектив переходу до зарахування ПДФО за місцем реєстрації місця проживання платника податків одним із аргументів не на користь реформи називається часте неспівпадіння в Україні місця реєстрації проживання та місця фактичного проживання, особливо у великих містах і приміських громадах. У цьому випадку частина коштів несправедливо може бути спрямована до бюджетів ТГ, де платники податків офіційно зареєстровані, проте насправді там не проживають і не користуються місцевими благами.

Згідно з Законом України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні” № 1382-IV від 11.12.2003, місце проживання — це житло з адресою, в якому особа проживає, а також заклади соціальної підтримки (догляду), в яких особа отримує соціальні послуги. Поняття “місце перебування” застосовується щодо іноземних громадян або осіб без громадянства, які звернулися за захистом в Україні.

Порядок реєстрації місця проживання регулюють Закон України “Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні” № 1871-IX від 05.11.2021, Постанова КМУ “Деякі питання декларування і реєстрації місця проживання та ведення реєстрів територіальних громад” № 265 від 07.02.2022 та низка інших підзаконних нормативно-правових актів. На сьогодні в Україні особа може зареєструвати або задекларувати місце проживання, які насамперед відрізняються порядком процедури. Реєстрація місця проживання — це внесення за відповідною заявою, поданою особою в паперовій формі, до реєстру територіальної громади інформації про місце проживання особи. Декларування місця проживання — це повідомлення особою органу реєстрації адреси свого місця проживання шляхом надання декларації про місце проживання в електронній формі з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг з подальшим внесенням такої інформації до реєстру територіальної громади. Таким чином Закон вніс зміни у звичний порядок реєстрації задля його спрощення.

Особа може зареєструвати/задекларувати своє місце проживання лише за однією адресою. У разі коли особа проживає у двох і більше місцях, вона здійснює реєстрацію/декларування місця проживання за однією з таких адрес за власним вибором. Громадянин України зобов'язаний протягом 30 календарних днів після прибуття до нового місця проживання задекларувати або зареєструвати його. Недотримання цієї норми є адміністративним правопорушенням, яке карається штрафом.

Незважаючи на законодавчі норми, частина населення з тих чи інших причин не реєструє фактичне місце проживання. Органи державної влади та місцевого самоврядування нині достеменно не знають, яка кількість мешканців проживає на території громади, що значно ускладнює планування розвитку територій, бюджетні процеси тощо. Наприклад, розрахунки горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів ТГ проводяться на основі даних про чисельність наявного населення станом на початок 2022 року з урахуванням поточної кількості зареєстрованих ВПО. У проєкті Державного бюджету України на 2025 рік⁸

⁸ Проєкт Закону про Державний бюджет України на 2025 рік. Реєстраційний № 12000 від 14.09.2024.

взято чисельність населення 35,9 млн осіб, з урахуванням м. Києва — 38,9 млн осіб. Порівнюючи, за оцінкою Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи, на липень 2024 року чисельність населення України становила 35,8 млн осіб, у тому числі на територіях, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження у повному обсязі, — 31,1 млн осіб.⁹ На практиці жодна державна установа не має повної та достовірної інформації про те, в якій ТГ фактично проживають платники податків. Адміністративні реєстри, які містять дані про місце проживання особи, не гарантують, що воно вказане вчасно та правдиво. Особа може тривалий час проживати в іншому місці, не міняючи своєї офіційної реєстрації.

За різними оцінками, в Україні від 10 % до понад 30 % громадян не реєструють місце свого фактичного проживання. Так, за даними дослідження “Система реєстрації місця проживання в Україні: її вплив на реалізацію прав та життєвих інтересів людини” частка громадян, які проживають не за місцем реєстрації, у 2018 році становила майже 12 %, що еквівалентно щонайменше 3,3 млн населення України у віці від 18 до 75 років.¹⁰ При цьому автори зауважують, що, враховуючи методологічні обмеження опитування та спираючись на оцінки фактичної кількості населення за допомогою непрямих методів, цей показник можна вважати мінімальною оцінкою.

За інформацією, озвученою міністром цифрової трансформації Михайлом Федоровим у травні 2021 року під час презентації законопроекту “Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні”, реєстрації не мають близько 1 млн людей, а поза місцем реєстрації проживає кожен третій українець.¹¹

Слід урахувати, що частина осіб, які проживають не за місцем реєстрації, може мешкати за іншою адресою в межах цього ж населеного пункту, або ж в іншому населеному пункті цієї ТГ. Тобто в разі переходу до зарахування ПДФО за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачуються податки, кошти перераховуватимуться до бюджету ТГ, де платник фактично проживає, а отже принцип справедливості буде дотриманий. Так, за даними вищезгаданого дослідження, більше половини респондентів (56 %), які проживають не за місцем реєстрації, зареєстровані за іншою адресою в тому ж населеному пункті, де вони проживають; 32% — в іншому населеному пункті, але в межах області; 12% — в іншій області. У столиці та містах її агломерації проживає найбільша частка зареєстрованих за межами населеного пункту осіб. У Києві майже третина (31 %) мешканців, які проживають не за місцем реєстрації, були зареєстровані за межами Київської області. Найімовірніше, це тому, що Київ, порівняно з іншими містами, більше приваблює внутрішніх мігрантів, які орендують житло, а тому мають труднощі з реєстрацією.¹²

Процеси внутрішнього переміщення осіб у результаті повномасштабної збройної агресії проти України вірогідно ще більше поглибили цю проблему. Адміністративні дані ДПС не дають можливості проаналізувати й оцінити їх вплив на місцеві бюджети, оскільки містять інформацію тільки про офіційне місце реєстрації місця проживання платників податків без зазначення місця їхнього фактичного проживання. Теоретично інформацію про місце проживання мають містити особова картка працівника (пункти 11, 12 Типової форми П-2 потребують вказати місце фактичного проживання та місце проживання за державною

⁹ [Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року](#). Схвалена розпорядженням КМУ від 30 вересня 2024 р. № 922-р.

¹⁰ [Система реєстрації місця проживання в Україні: її вплив на реалізацію прав та життєвих інтересів людини](#). Результати соціологічного дослідження. К.: Аналітичний центр CEDOS, 2018. С. 9.

¹¹ [Михайло Федоров](#): Ми скасуємо штамп у паспорті та довідку про прописку до ID-картки. 6 травня 2021 р.

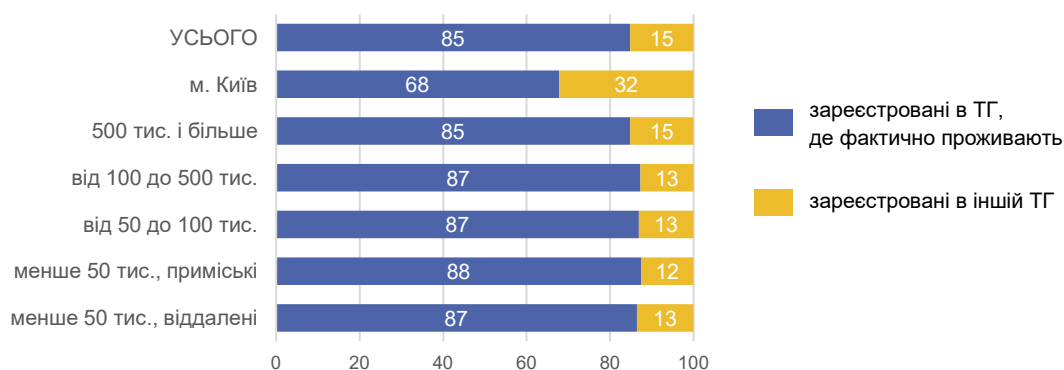
¹² [Система реєстрації місця проживання в Україні...](#) Згадане джерело. С. 23.

реєстрацією) та особова картка державного службовця (у пункті 6 потрібно вказати місце реєстрації та фактичне місце проживання у разі їх неспівпадіння). Однак на практиці працівники при заповненні форм часто нехтують цими вимогами та вказують недостовірну інформацію про фактичне проживання. Більше того, в КЗпП було внесено зміни, згідно з якими при укладенні трудового договору заборонено вимагати від осіб, які поступають на роботу, відомості про реєстрацію їх місця проживання чи перебування. Тобто особа вказує інформацію про місце реєстрації чи проживання тільки за згодою.

З огляду на брак офіційних даних, у межах дослідження було проведено репрезентативне вибіркове статистичне обстеження мешканців ТГ. За його допомогою оцінено нинішні масштаби неспівпадіння між зареєстрованим та фактичним місцем проживання, а також основні причини, у зв'язку з якими особи не реєструють місце проживання (дод. В–Е).

За результатами обстеження, понад 15 % населення в Україні фактично проживають в іншій ТГ, ніж та, де вони офіційно зареєстровані. Помітно вищим цей відсоток є в м. Києві — майже 32 % (рис. 4.1).

Рис. 4.1. Розподіл мешканців, які фактично проживають у ТГ, за місцем реєстрації/декларування їхнього місця проживання, %

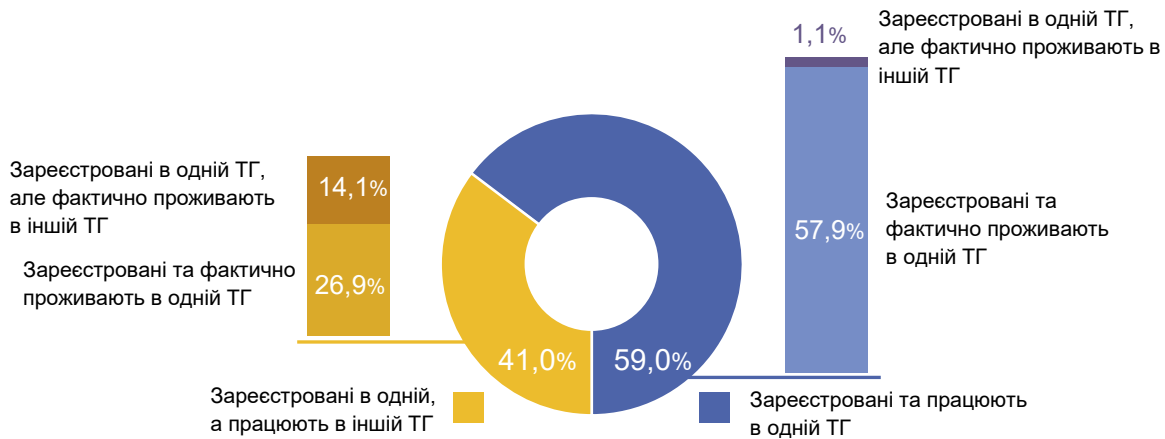
* За даними вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

Розбіжність місця реєстрації та фактичного проживання може суттєво вплинути на результати від зміни механізму зарахування ПДФО. На основі поєднання та калібрування даних ДПС і статистичного обстеження змодельовано розподіл платників ПДФО за місцем фактичного проживання, реєстрації місця проживання та роботи (рис. 4.2). Отже, якщо б ПДФО розподілявся за місцем проживання платника податку:

- щодо 57,9 % платників нічого б не змінилося, адже вони наразі фактично проживають, зареєстровані та працюють в одній громаді;
- податки 26,9 % платників, які за чинною схемою зараховуються до бюджетів ТГ за місцезнаходженням податкового агента (роботодавця), будуть перенаправлені до бюджетів громад за місцем їх фактичного проживання та, одночасно, офіційної реєстрації;
- 15,2 % платників фактично проживають не за місцем реєстрації. При цьому переважна більшість із них мешкає у громадах, де й працює, тобто їхні податки повинні залишатися на місці. Однак, як уже згадувалося в попередньому розділі, на практиці процес зарахування податків до конкретного місцевого бюджету має базуватися на юридичному підтвердженні місця проживання платника податків. Якщо людина офіційно не фіксує (реєструє/декларує) своє тривале перебування в певному житлі, на

сьогодні в Україні не існує дієвого механізму визначення місця її фактичного проживання. У цьому разі податки близько 15 % платників можуть бути спрямовані за місцем їхньої офіційної реєстрації — туди, де вони фактично не проживають та не працюють, що є несправедливо.

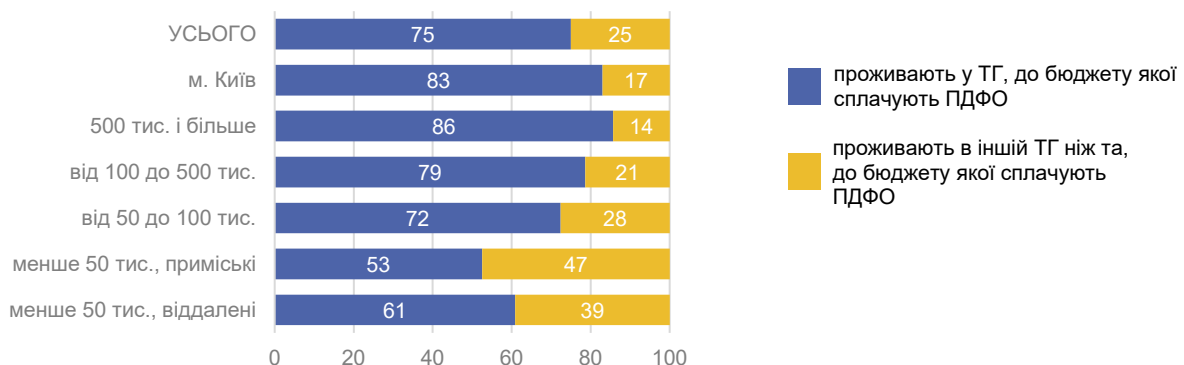
Рис. 4.2. Розподіл осіб, з доходів яких сплачено ПДФО, за місцем реєстрації місця проживання, фактичного проживання та роботи, %

* Розраховано за даними ДПС та вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

Для того, щоб бути ефективною та справедливою, **реформа ПДФО обов'язково має супроводжуватися реальною реформою системи реєстрації місця проживання**. Якщо б місце реєстрації та місце фактичного проживання збігалися, перерозподілялися б податки не понад 40 % платників (як це матиме місце за нині існуючих умов), а близько 25 %. Особливо суттєво змінилася б ситуація у великих містах (рис. 4.3). Так, наразі в м. Києві близько половини від загальної кількості осіб, податки яких сплачуються до бюджету столиці, зареєстровані за межами міста, із них лише 17 % насправді проживають не в Києві.

Рис. 4.3. Розподіл осіб, з доходів яких ПДФО нині зараховується до бюджету ТГ, за місцем фактичного проживання, %

* Розраховано за даними ДПС та вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

Ми припускаємо, що сама зміна правил зарахування ПДФО може на перспективу помітно вплинути на ситуацію з реєстрацією фактичного місця проживання особи. Якщо ПДФО сплачуватиметься до місцевого бюджету за місцем проживання платника податку, то керівництво ТГ буде зацікавлене в офіційній реєстрації в громаді мешканців, які тут фактично

проживають, а отже, активізує діяльність у цьому напрямі. Як уже було згадано, про це свідчить приклад Польщі. Держава має сприяти цим процесам, у тому числі встановлюючи строгі вимоги щодо можливостей отримання суспільних благ лише за умови правдивої реєстрації.

Серед основних причин, у зв'язку з якими не реєструють місце фактичного проживання, респонденти під час обстеження назвали “Не хочу випускатися” та “Зареєстрований там, де маю власну нерухомість” (рис. 4.4). Те, що реєстрація в іншому житлі є аргументом не реєструвати місце проживання, найімовірніше, пояснюється схильністю громадян пов'язувати реєстрацію з правом власності. Попри норми законодавства,¹³ у суспільстві мають місце укорінені стереотипи про ризики реєстрації, яка може призвести до привласнення житла іншою особою. Також існують об'єктивні перешкоди, зокрема пов'язані з можливими складнощами зняття з реєстрації місця проживання (особливо неповнолітньої дитини) у разі необхідності продажу житла тощо.

Рис. 4.4. Основні причини та стимули, що впливають на прийняття рішення про реєстрацію місця проживання

* За даними вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

37 % респондентів вказали, що реєстрація місця проживання — це зайвий клопіт, 34 % — що це нікому не потрібно (ні владі, ні роботодавцям). Нині значну частину соціальних послуг, наприклад первинної ланки медицини, можна отримати незалежно від місця реєстрації. А потреба в послугах, які залежать від реєстрації, виникає епізодично або навіть одноразово, при цьому переважно існують альтернативні способи їх отримання. Якщо особа переїхала, цілком логічно, що, опинившись у ситуації, коли вагомих причин для реєстрації немає, найімовірніше, вона не реєструватиме місце проживання за новою адресою. Щоб регуляторний механізм працював, повинен існувати баланс між мотивацією громадян для реєстрації фактичного місця проживання та примусом, на який держава має право. Наразі санкції за недотримання законодавства є несуттєвими.

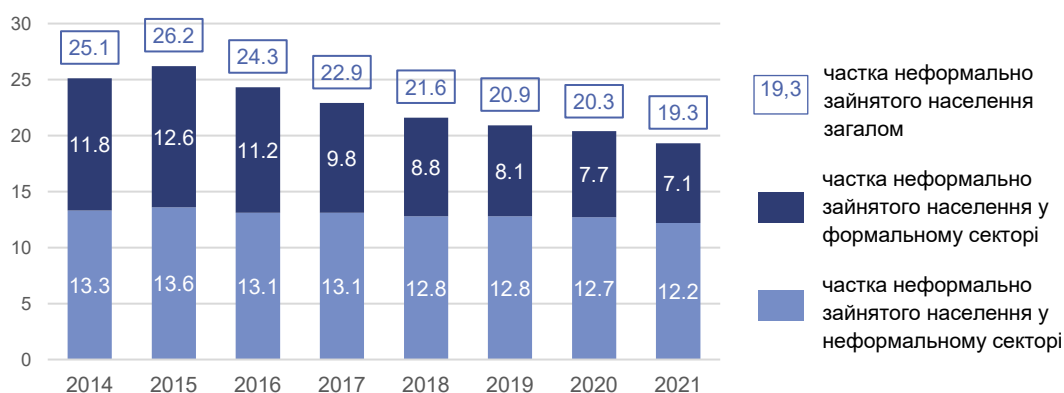
¹³ Відповідно до ст. 1 Закону України “Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні” № 1871-IX від 05.11.2021, декларування місця проживання, реєстрації місця проживання (перебування) особи не є підставою для набуття такою особою права володіння, користування чи розпорядження житлом (у тому числі не є підставою для вселення чи визнання за особою права на проживання та/або права користування житлом), про проживання в якому особа повідомила.

5. Перспективи збільшення фіскальної спроможності територіальних громад за рахунок легалізації неформальної зайнятості

Як уже було наголошено, зміна механізму зарахування ПДФО може сприяти появі потужних стимулів у місцевої влади до заохочення реєстрації в громаді тих жителів, які фактично проживають у ній на постійній основі, однак офіційно зареєстровані в іншому місці. Узгодження фактичного та зареєстрованого місця проживання мешканців дозволить частково компенсувати великим містам утрати, пов'язані зі спрямуванням ПДФО до бюджетів громад за місцем проживання працівника.

Додатковий потенціал збільшення податкових надходжень до бюджетів ТГ, особливо великих міст, пов'язаний зі зменшенням неформальної зайнятості. Проблема неформальної зайнятості в Україні є давньою та масштабною. Згідно з даними Держслужби статистики України (ДССУ), з 2014 по 2021 роки неформальна зайнятість охоплювала від чверті до п'ятої частини зайнятого населення (рис. 5.1).

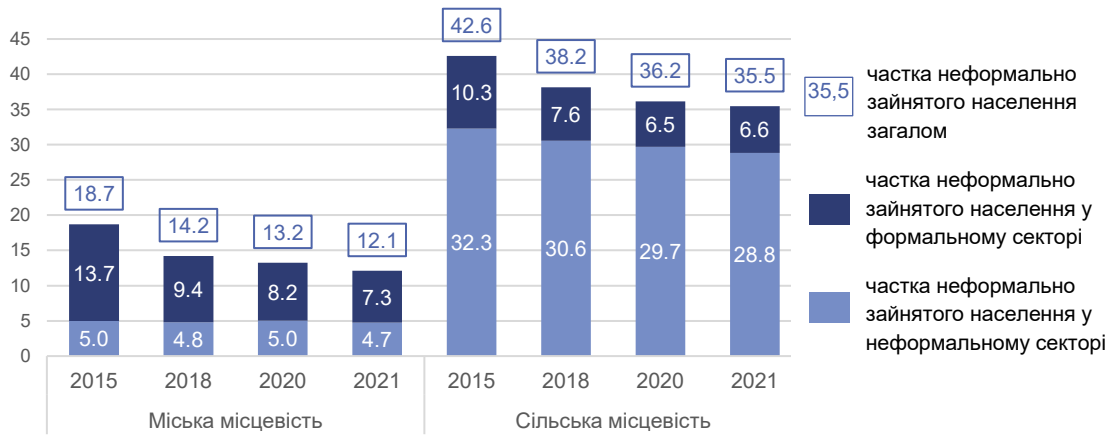
Рис. 5.1. Динаміка частки неформально зайнятого населення віком 15–70 років у 2014–2021 роках, % до загальної кількості зайнятого населення відповідного віку

* За даними ДССУ.

У сільській місцевості переважна частина неформально зайнятих працювала як незареєстровані підприємці або самозайняті. Хоча питома вага таких працівників скорочується, однак вона була та залишається досить високою — 32,3 % у 2015 та 28,8 % у 2021 роках (рис. 5.2). Відмінною рисою міських поселень є переважання питомих ваги неформально зайнятих найманих працівників у формальному секторі (у 2021 році 7,3 % усіх зайнятих міщан) над зайнятими у неформальному секторі підприємцями та самозайнятими особами (4,7 %). Враховуючи, що простіше сприяти переходу від неформальної до формальної зайнятості саме найманих працівників зареєстрованих підприємств, ніж спонукати до реєстрації діяльності самозайнятих осіб, найшвидшого результату у сфері детінізації зайнятості можна досягнути у великих містах, які найбільше втратять від зміни механізму зарахування ПДФО.

Рис. 5.2. Динаміка частки неформально зайнятого населення у віці 15–70 років за типом місцевості в 2015–2021 роках, % до загальної кількості зайнятого населення відповідної місцевості

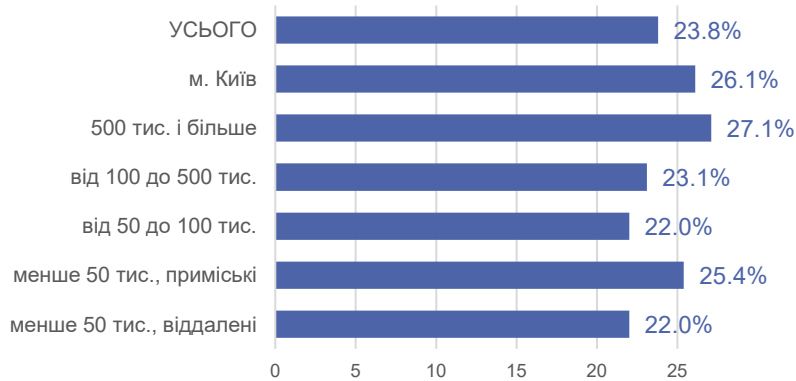

* За даними ДССУ.

Підтвердженням можливості досягнення позитивних результатів може слугувати помітний ефект від заходів політики подолання незадекларованої праці, яка активно проводилася державою у 2017–2021 роках шляхом збільшення мінімальної заробітної плати та вдосконалення діяльності Державної служби України з питань праці. Про це говорять як позитивна динаміка скорочення неформальної зайнятості, особливо у формальному секторі, так і наявність суттєвих розбіжностей між рівнями неформальної зайнятості в різних регіонах. Наприклад, важко пояснити, як в умовах єдиного правового середовища майже дворазова різниця у рівні неформальної зайнятості економічно схожих Херсонщини та Кіровоградщини може бути пов'язана з чимось іншим, ніж із різною ефективністю взаємодії регіональної та місцевої влади з бізнесом. Покращення соціального тристороннього діалогу й удосконалення управління на всіх рівнях є потужним чинником зменшення рівня неформальності у сфері зайнятості, його регіональної та поселенської диференціації.

З 2022 року ДССУ призупинила регулярне проведення обстежень робочої сили (ОРС) та визначення показника неформальної зайнятості. Серед експертів превалює позиція, що його рівень у роки війни помітно збільшився. У рамках вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ респондентам було задано блок запитань для ідентифікації неформальної зайнятості, аналогічний методології ОРС. За результатами обстеження, частка неформально зайнятого населення загалом склала майже 24 %, при цьому найбільше зростання характерне для громад, які стали центрами тяжіння для інтенсивних потоків внутрішнього переміщення в умовах війни (рис. 5.3).

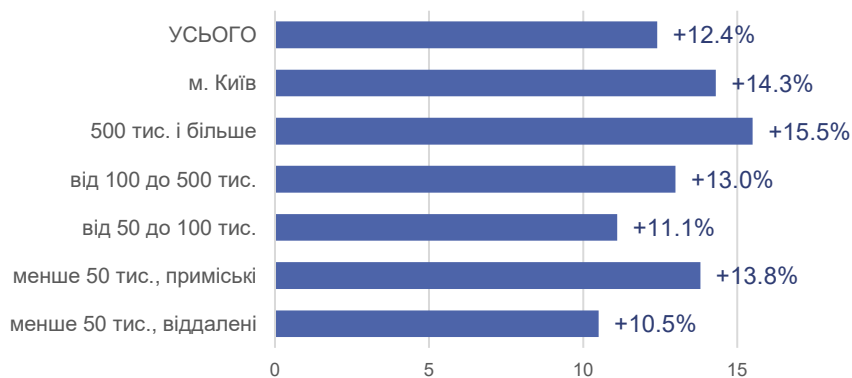
Рис. 5.3. Частка неформально зайнятого населення у віці 15–70 років, % до загальної кількості зайнятого населення відповідно віку

Розраховано за даними вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

Розрахунки на основі даних обстеження свідчать, що в разі скорочення неформальної зайнятості найманих працівників у формальному секторі економіки хоча б удвічі, приріст кількості платників ПДФО відносно нинішніх показників загалом по країні становив би 12 %. Ще більшим був би ефект для м. Києва та найбільших міст — вони б збільшили кількість платників ПДФО відповідно на 14 та 15 % (рис. 5.4).

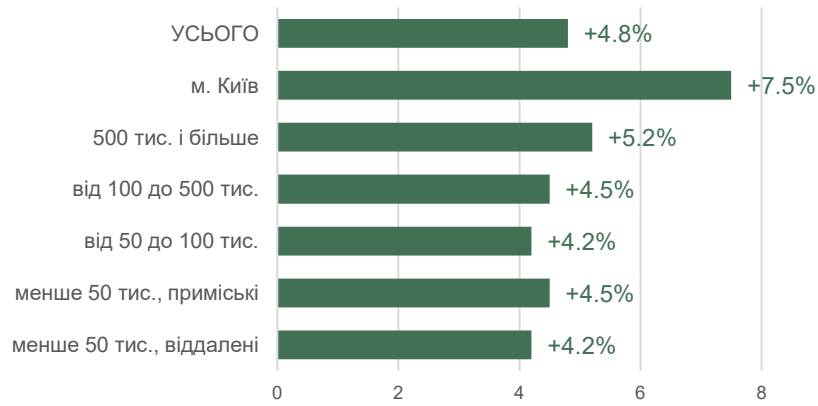
Рис. 5.4. Приріст кількості найманих працівників – платників ПДФО у випадку детінізації зайнятості половини тих із них, що зараз працюють без оформлення на зареєстрованих підприємствах, % до нинішньої кількості платників ПДФО

Розраховано за даними вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

Наступним потенційним джерелом збільшення надходжень податків до бюджетів громад від економічної діяльності мешканців ТГ є легалізація (як реєстрація, так і декларування доходів) зайнятості тих підприємців і самозайнятих, які наразі займаються бізнесом без державної реєстрації. Якщо прийняти, що вдасться задекларувати діяльність хоча б половини учасників неформального сектору, контингент платників податків загалом збільшиться на 4,8 % порівняно із нинішньою кількістю. У даному випадку до ТГ зростуть надходження від єдиного податку (рис. 5.5).

Рис. 5.5. Приріст платників податків від детінізації діяльності нині незареєстрованих підприємців та самозайнятих осіб, % до нинішньої кількості платників єдиного податку

Розраховано за даними вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ.

Висновки

У разі зарахування ПДФО до бюджетів громад за місцем реєстрації особи, з доходів якої сплачуються податки, в абсолютній більшості малих і середній ТГ, де значний відсоток населення нині працює поза їх межами, податкові надходження б зросли. Натомість дві третини міст із населенням 100 тис. і більше зазнали б утрат подохідного податку в різних масштабах. Загалом “виграли” б від змін механізму зарахування майже 90 % ТГ, в яких проживає близько 60 % населення країни.

Згідно з розрахунками, зарахування ПДФО за місцем реєстрації особи ефективніше з позиції впливу на податкоспроможність ТГ та систему горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів. Порівняно з фактичним станом удвічі вищим є відсоток громад, щодо яких вирівнювання не здійснюється, а також значно меншою є частка “найбідніших” громад з індексом податкоспроможності менше 0,5.

Між різними схемами зарахування ПДФО спостерігаються суттєві відмінності щодо впливу на диференціацію ТГ за рівнем податкових доходів. Співвідношення між середніми величинами надходжень ПДФО в розрахунку на особу населення для 10 % “найбагатших” і 10 % “найбідніших” громад у разі зарахування за місцем реєстрації особи було б більш як удвічі меншим, ніж при зарахуванні за місцезнаходженням податкового агента (у 2023 році — відповідно 5,3 та 14,3 рази).

Зарахування частки ПДФО до ТГ за місцем проживання платника податку відповідає європейським практикам, сприяє фінансовій автономії громад та зменшенню нерівності між ними. Швидше за все, повноцінно запровадити таку реформу можна буде після завершення війни, проте вже нині потрібно прийняти відповідні законодавчі зміни та розробити плани їх реалізації.

Зміна механізму зарахування ПДФО хоча й має беззаперечні переваги, водночас може створити ризики для стійкості бюджетів тих громад, які наразі отримують значні надходження завдяки концентрації роботодавців на їх території. Запобігання надмірним втратам фінансового ресурсу є важливим елементом реформи, що дозволить забезпечити її підтримку з боку зацікавлених сторін. Дані вибіркового статистичного обстеження мешканців ТГ можуть бути використані, щоб детальніше оцінити, у яких типах громад відбудуться найбільш суттєві зміни в доходах, та допомогти визначитися з можливими етапами й механізмами реалізації реформи ПДФО, включаючи компенсаційні заходи для певних громад.

Реформа ПДФО має супроводжуватися ефективною реформою системи реєстрації місця проживання. Нині понад 15 % платників податку мешкають не в тій громаді, де вони офіційно зареєстровані. Наявність достовірних даних про те, де насправді живуть українці, буде вирішальним не лише для реформування системи розподілу ПДФО, а й для раціонального планування та розподілу фінансування на відновлення і реконструкцію.

Новий механізм зарахування ПДФО створює додаткову мотивацію для керівництва громад активніше заохочувати своїх мешканців до реєстрації проживання та участі в легальній економіці щоб збільшити надходження до місцевих бюджетів. Держава має сприяти цим процесам, у тому числі встановлюючи строгі вимоги щодо можливостей отримання суспільних благ лише за умови правдивої реєстрації.

Значний потенціал підвищення фіскальної спроможності ТГ пов'язаний зі зниженням неформальної зайнятості. За результатами вибіркового статистичного обстеження, частка неформально зайнятого населення за роки війни зросла з 19 до 24 %. Розрахунки свідчать, що в разі скорочення неформальної зайнятості найманих працівників хоча б удвічі, приріст кількості платників ПДФО загалом склав би 12 %, а у столиці та великих містах — більше 14 %, що дозволило б їм частково компенсувати втрати податкових надходжень у результаті зміни механізму зарахування ПДФО. Органам місцевого самоврядування слід посилити взаємодію з органами інспекції праці для оцінки таких можливостей і пов'язаних із ними ризиків та прийняття узгоджених рішень.

Дослідження засвідчило високу актуальність проблеми браку повної та достовірної інформації для потреб аналітики, моніторингу та прийняття управлінських рішень. Необхідно якнайшвидше завершити процеси інтеграції державних реєстрів, верифікації й актуалізації реєстрових даних про місце проживання платників податків між Державним реєстром фізичних осіб – платників податків, Єдиним державним демографічним реєстром та відомчою інформаційною системою ДМС.

Додатки

ДОДАТОК А. ГРУПУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Характеристики групи (страти) ТГ	Кількість ТГ, од
1. Київ	1
2. Міські ТГ з чисельність населення 500 тис. і більше	6
3. Бездотаційні міські ТГ з чисельністю населення від 100 до 500 тис.	21
4. Дотаційні міські ТГ з чисельністю населення від 100 до 500 тис.	10
5. Бездотаційні міські ТГ з чисельністю населення від 50 до 100 тис.	24
6. Дотаційні міські ТГ з чисельністю населення від 50 до 100 тис.	31
7. Бездотаційні приміські ТГ з чисельність населення від 10 до 50 тис. осіб	83
8. Дотаційні приміські ТГ з чисельність населення від 10 до 50 тис. осіб	179
9. Бездотаційні віддалені ТГ з чисельність населення від 10 до 50 тис. осіб	125
10. Дотаційні віддалені ТГ з чисельність населення від 10 до 50 тис. осіб	335
11. Бездотаційні приміські ТГ з чисельність населення менше 10 тис. осіб	124
12. Дотаційні приміські ТГ з чисельність населення менше 10 тис. осіб	296
13. Бездотаційні віддалені ТГ з чисельність населення менше 10 тис. осіб	41
14. Дотаційні віддалені ТГ з чисельність населення менше 10 тис. осіб	163
ВСЬОГО	1439

ДОДАТОК В. РОЗБІЖНІСТЬ МІЖ ГРОМАДАМИ ЩОДО РЕЄСТРАЦІЇ ПРОЖИВАННЯ ТА ФАКТИЧНОГО ПРОЖИВАННЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ ЗА ДАНИМИ ВИБІРКОВОГО СТАТИСТИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ МЕШКАНЦІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Таблиця В1. Усе населення у віці 15-70, яке проживає в Україні, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Типи громад	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
м. Київ	76,3	23,7	100,0
500 тис. і більше	85,1	14,9	100,0
від 100 до 500 тис.	86,9	13,1	100,0
від 50 до 100 тис.	83,5	16,5	100,0
менше 50 тис., приміські	87,2	12,8	100,0
менше 50 тис., віддалені	87,2	12,8	100,0
ВСЬОГО	85,6	14,4	100,0

Таблиця В2. Зайняте населення у віці 15-70, яке проживає в Україні, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Типи громад	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
м. Київ	74,2	25,8	100,0
500 тис. і більше	82,7	17,3	100,0
від 100 до 500 тис.	86,4	13,6	100,0
від 50 до 100 тис.	87,7	12,3	100,0
менше 50 тис., приміські	88,4	11,6	100,0
менше 50 тис., віддалені	87,1	12,9	100,0
ВСЬОГО	85,3	14,7	100,0

Таблиця В3. Нинішні платники ПДФО, які проживають в Україні, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Типи громад	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
м. Київ	67,7	32,3	100,0
500 тис. і більше	84,8	15,2	100,0
від 100 до 500 тис.	87,3	12,7	100,0
від 50 до 100 тис.	86,9	13,1	100,0
менше 50 тис., приміські	87,4	12,6	100,0
менше 50 тис., віддалені	86,3	13,7	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В4. Нинішні платники ПДФО різних професійно-кваліфікаційних груп за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Професійно-кваліфікаційні групи	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Керівники (менеджери, управлінці) підприємств, установ, організацій	80,5	19,5	100,0
Професіонали	85,0	15,0	100,0
Фахівці	81,1	18,9	100,0
Службовці, пов'язані з інформацією	73,1	26,9	100,0
Службовці, що обслуговують клієнтів	81,5	18,5	100,0
Працівники торгівлі та сфери послуг	84,6	15,4	100,0
Кваліфіковані сільськогосподарські робітники та рибалки	100,0		100,0
Кваліфіковані робітники з інструментом	87,9	12,1	100,0
Робітники, що обслуговують промислове устаткування	88,8	11,2	100,0
Робітники, що обслуговують машини та складальники машин	87,2	12,8	100,0
Водії та робітники з обслуговування пересувної техніки та установок	84,6	15,4	100,0
Не вимагають професійної підготовки	89,6	10,4	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В5. Різні категорії неформально зайнятих осіб, які проживають в Україні, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Категорії неформально зайнятих	Типи громад	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Наймани працівники	м. Київ	93,7	6,3	100,0
	500 тис. і більше	81,2	18,8	100,0
	від 100 до 500 тис.	77,5	22,5	100,0
	від 50 до 100 тис.	94,6	5,4	100,0
	менше 50 тис., приміські	93,7	6,3	100,0
	менше 50 тис., віддалені	92,7	7,3	100,0
	ВСЬОГО	88,7	11,3	100,0
Підприємці	м. Київ	62,3	37,7	100,0
	500 тис. і більше		100,0	100,0
	від 100 до 500 тис.	36,4	63,6	100,0
	від 50 до 100 тис.	100,0		100,0
	менше 50 тис., приміські	18,8	81,2	100,0
	менше 50 тис., віддалені	33,4	66,6	100,0
	ВСЬОГО	39,4	60,6	100,0
Самозайняті	м. Київ	58,4	41,6	100,0
	500 тис. і більше	71,5	28,5	100,0
	від 100 до 500 тис.	88,9	11,1	100,0
	від 50 до 100 тис.	89,9	10,1	100,0
	менше 50 тис., приміські	92,1	7,9	100,0
	менше 50 тис., віддалені	86,4	13,6	100,0
	ВСЬОГО	81,9	18,1	100,0
Загалом неформально зайняті	м. Київ	82,0	18,0	100,0
	500 тис. і більше	77,8	22,2	100,0
	від 100 до 500 тис.	79,6	20,4	100,0
	від 50 до 100 тис.	93,3	6,7	100,0
	менше 50 тис., приміські	91,4	8,6	100,0
	менше 50 тис., віддалені	87,6	12,4	100,0
	ВСЬОГО	85,1	14,9	100,0

Таблиця В6. Нинішні платники ПДФО, зайняті в різних секторах економіки, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Сектори економіки	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Сільське, лісове та рибне господарство	88,1	11,9	100,0
Промисловість	89,4	10,6	100,0
Будівництво	82,7	17,3	100,0
Оптова та роздрібна торгівля, в тому числі ремонт автотранспортних засобів	83,7	16,3	100,0
Транспорт, складське господарство, логістика, поштова та кур'єрська діяльність	80,4	19,6	100,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	67,8	32,2	100,0
Інформація та телекомунікації	81,6	18,4	100,0
Фінансова та страхова діяльність	65,6	34,4	100,0
Операції з нерухомим майном	76,2	23,8	100,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	86,4	13,6	100,0
Адміністративне та допоміжне обслуговування	84,5	15,5	100,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	80,4	19,6	100,0
Освіта	92,6	7,4	100,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	86,4	13,6	100,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	84,8	15,2	100,0
Інші види економічної діяльності	82,7	17,3	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В7. Нинішні платники ПДФО, зайняті на підприємствах різного розміру, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Розмір підприємства	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
До 5 працівників	80,5	19,5	100,0
Від 5 до 9 працівників	87,4	12,6	100,0
Від 10 до 49 працівників	90,9	9,1	100,0
Від 50 до 499 працівників	80,7	19,3	100,0
Понад 500 працівників	82,7	17,3	100,0
Не знаю (не зачитувати)	85,5	14,5	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В8. Нинішні платники ПДФО різного віку за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Вік	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
15–19 років	88,7	11,3	100,0
20–34 роки	76,0	24,0	100,0
35–49 років	87,9	12,1	100,0
50–70 років	90,5	9,5	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В9. Нинішні платники ПДФО різної статі за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання, %

Стать	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Чоловіча	85,3	14,7	100,0
Жіноча	84,3	15,7	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В10. Розбіжність у ТГ за місцем реєстрації та роботи у випадку узгодження місця реєстрації та фактичного проживання нинішніх платників ПДФО за рівнем освіти, %

Рівень освіти	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Базову середню освіту (9 класів середньої школи)	81,7	18,3	100,0
Професійно-технічну освіту (середня на базі 9 класів)	86,8	13,2	100,0
Повну середню освіту (11 класів середньої школи)	87,4	12,6	100,0
Професійно-технічну освіту (на базі 11 класів)	87,7	12,3	100,0
Неповну вищу освіту (молодший спеціаліст – диплом ВНЗ I–II рівня акредитації)	84,5	15,5	100,0
Базову вищу освіту (бакалавр)	81,5	18,5	100,0
Повну вищу освіту (спеціаліст, магістр – диплом ВНЗ III–IV рівня акредитації)	82,6	17,4	100,0
Післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти)	92,7	7,3	100,0
Аспірантуру, докторантуру	90,9	9,1	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В11. Нинішні платники ПДФО, що по різному розглядають можливість пошуку роботи за межами власної територіальної громади, за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання,%

	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Розглядають	81,5	18,5	100,0
Не розглядають	86,4	13,6	100,0
Важко відповісти, не знаю	78,8	21,2	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В12. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, які по різному відповіли на питання готовності реєстрації у випадку переїзду на постійне проживання до іншої громади в майбутньому, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	86,4	13,6	100,0
Готовий	81,6	18,4	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В13. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, які по різному відповіли на питання готовності реєструвати переїзд на постійне проживання до іншої громади у майбутньому, якщо цього вимагатиме доступ до користування соціальними послугами, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	84,2	15,8	100,0
Готовий	89,1	10,9	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В14. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації в громаді платників ПДФО, які по різному відповіли на питання готовності реєструвати переїзд на постійне проживання до іншої громади у майбутньому, якщо цього вимагатимуть роботодавці, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	85,0	15,0	100,0
Готовий	81,6	18,4	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В15. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, яких нічого не спонукатиме реєструвати переїзд на постійне проживання до іншої громади в майбутньому, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	83,8	16,2	100,0
Готовий	85,8	14,2	100,0
ВСЬОГО	84,8	15,2	100,0

Таблиця В16. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, які мали різні причини нереєстрації місця поточного фактичного проживання в громаді, %

Причини нереєстрації фактичного місця проживання	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Нікому це не потрібно/цього ніхто не вимагає (ні роботодавцям, ні	20,3	79,7	100,0
Зайвий клопіт	10,4	89,6	100,0
Мене не хочуть реєструвати орендодавці мого житла		100,0	100,0
Не хочу виписуватися	26,5	73,5	100,0
Інше	36,2	63,8	100,0
Зареєстрований там де маю власну нерухомість (квартиру, будинок,	17,3	82,7	100,0
ВСЬОГО	20,5	79,5	100,0

Таблиця В17. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, які не зареєстрували місце поточного проживання в громаді, за готовністю зареєструвати, якщо цього вимагатиме доступ до соціальних послуг громади, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	17,8	82,2	100,0
Готовий	29,2	70,8	100,0
ВСЬОГО	20,5	79,5	100,0

Таблиця В18. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації в громаді платників ПДФО, які не зареєстрували місце поточного проживання в громаді, за готовністю зареєструвати якщо невиконання цьому каратиметься штрафами, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	19,6	80,4	100,0
Готовий	35,7	64,3	100,0
ВСЬОГО	20,5	79,5	100,0

Таблиця В19. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, які не зареєстрували місце поточного проживання в громаді, за готовністю виправити це, якщо з'явиться можливість дистанційної електронної реєстрації, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	21,2	78,8	100,0
Готовий	8,0	92,0	100,0
ВСЬОГО	20,5	79,5	100,0

Таблиця В20. Розподіл за станом розбіжності фактичного проживання та реєстрації проживання платників ПДФО, які не зареєстрували місце поточного проживання в громаді, за готовністю виправити це, якщо реєстрація матиме декларативний характер, %

Стан готовності	ТГ проживання і реєстрації однакова	ТГ проживання і реєстрації різні	Разом
Не готовий	22,5	77,5	100,0
Готовий	5,1	94,9	100,0
ВСЬОГО	20,5	79,5	100,0

ДОДАТОК С. РОЗБІЖНОСТІ МІСЦЯ ФАКТИЧНОГО ПРОЖИВАННЯ, РЕЄСТРАЦІЇ ПРОЖИВАННЯ ТА РОБОТИ ПЛАТНИКІВ ПДФО, ЗА ДАНИМИ ВИБІТКОВОГО СТАТИСТИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ МЕШКАНЦІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Таблиця С1. Розподіл платників ПДФО за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, % від усіх платників ПДФО

Комбінації ознак приналежності до ТГ	Відсоток
Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	64,0
Зареєстрований, працює в одній громаді, ПРОЖИВАЄ В ІНШІЙ	1,1
Проживає, зареєстрований в одній громаді, ПРАЦЮЄ В ІНШІЙ	20,8
Проживає, працює в одній громаді, ЗАРЕЄСТРОВАНІЙ В ІНШІЙ	11,1
Проживає, зареєстрований, працює в РІЗНИХ громадах	3,0
ВСЬОГО	100,0

Таблиця С2. Розподіл платників ПДФО різного віку за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, %

Вік	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
15-19 років	68,7		20,0	11,3	-	100,0
20-34 роки	52,0	0,8	24,0	18,2	5,1	100,0
35-49 років	65,6	1,3	22,4	7,5	3,2	100,0
50-70 років	75,0	1,2	15,5	7,6	0,7	100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С3. Розподіл платників ПДФО різної статі за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, %

Стать	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Чоловіча	59,4	1,4	25,9	8,9	4,4	100,0
Жіноча	68,1	0,8	16,2	13,1	1,8	100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С4. Платники ПДФО підприємств різного розміру за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, %

Розмір підприємств	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
До 5 працівників	69,4	1,1	11,2	16,9	1,5	100,0
Від 5 до 9 працівників	71,6	1,4	15,8	10,1	1,1	100,0
Від 10 до 49 працівників	71,1	0,1	19,8	6,2	2,7	100,0
Від 50 до 499 працівників	59,4	1,9	21,3	12,6	4,9	100,0
Понад 500 працівників	48,7	1,9	34,0	11,4	4,0	100,0
Не знаю (не зачитувати)	63,6	0,4	21,9	12,5	1,5	100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С5. Платники ПДФО різних професійно-кваліфікаційних груп за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, %

Професійно-кваліфікаційні групи	Проживає, зареєстрований та працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Керівники (менеджери, управлінці) підприємств, установ, організацій	57,3	2,6	23,2	15,2	1,7	100,0
Професіонали	70,1	1,5	14,9	10,0	3,5	100,0
Фахівці	54,6	1,1	26,5	15,4	2,4	100,0
Службовці, пов'язані з інформацією	57,6	-	15,5	19,1	7,8	100,0
Службовці, що обслуговують клієнтів	61,6	-	19,9	17,3	1,2	100,0
Працівники торгівлі та сфери послуг	75,0	0,3	9,6	13,0	2,1	100,0
Кваліфіковані сільськогосподарські робітники та рибалки	49,5	-	50,5	-	-	100,0
Кваліфіковані робітники з інструментом	64,1	2,0	23,8	6,4	3,7	100,0
Робітники, що обслуговують промислове устаткування	51,7	2,0	37,0	9,2	-	100,0
Робітники, що обслуговують машини та складальники машин	42,7	-	44,4	6,6	6,3	100,0
Водії та робітники з обслуговування пересувної техніки та установок	53,7	-	30,9	7,4	8,0	100,0
Не вимагають професійної підготовки	67,7	1,2	21,9	8,1	1,0	100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С6. Платники ПДФО різних секторів економіки за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, %

Сектори економіки	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Сільське, лісове та рибне господарство	65,7		22,4	10,8	1,1	100,0
Промисловість	57,8	1,5	31,6	5,1	4,1	100,0
Будівництво	39,2	1,1	43,5	12,5	3,7	100,0
Оптова та роздрібна торгівля, в тому числі ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	71,8	1,2	11,9	11,6	3,5	100,0
Транспорт, складське господарство, логістика, поштова та кур'єрська діяльність	49,3		31,2	15,7	3,9	100,0
Тимчасове розміщення й організація харчування	46,4	1,3	21,4	26,5	4,4	100,0
Інформація та телекомунікації	59,3	3,5	22,3	14,9	-	100,0
Фінансова та страхова діяльність	55,6	2,4	10,0	32,0	-	100,0
Операції з нерухомим майном	29,5	-	46,7	7,4	16,4	100,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	78,6	11,6	7,8	-	2,0	100,0
Адміністративне та допоміжне обслуговування	63,5	-	21,0	11,2	4,3	100,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	50,5	1,5	29,9	14,0	4,1	100,0
Освіта	84,5	-	8,1	6,9	0,5	100,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	63,7	1,8	22,8	10,2	1,5	100,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	81,9	-	2,9	8,8	6,4	100,0
Інші види економічної діяльності	58,0	-	24,7	8,2	9,0	100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С7. Платники ПДФО з різним рівнем освіти за комбінаціями ознак місця фактичного проживання, реєстрації проживання та роботи, %

Рівень освіти	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Базову середню освіту (9 класів середньої школи)	67,9	-	13,8	14,7	3,5	100,0
Професійно-технічну освіту (середня)(на базі 9 класів)	65,7	-	21,1	8,6	4,6	100,0
Повну середню освіту (11 класів середньої школи)	60,5	0,7	26,9	7,5	4,3	100,0
Професійно-технічну освіту (на базі 11 класів)	63,1	1,1	24,5	9,7	1,6	100,0
Неповну вищу освіту (молодший спеціаліст – диплом ВНЗ I–II рів. акр.)	63,7	1,5	20,8	10,4	3,6	100,0
Базову вищу освіту (бакалавр)	53,8	0,5	27,8	12,1	5,9	100,0
Повну вищу освіту (спеціаліст, магістр – диплом ВНЗ III–IV рів. акр.)	67,1	1,5	15,5	13,5	2,4	100,0
Післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти)	65,6	-	27,1	7,3	-	100,0
Аспірантуру, докторантуру	74,8	9,1	16,0			100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С8. Причини нереєстрації місця фактичного проживання, %

Причини нереєстрації місця проживання	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Нікому це не потрібно/цього ніхто не вимагає (ні роботодавцям, ні	1,0	10,6	19,2	52,4	16,7	100,0
Зайвий клопіт	3,0	2,7	7,4	77,5	9,4	100,0
Мене не хочуть реєструвати орендодавці мого житла				81,6	18,4	100,0
Не хочу виписуватися	10,8	3,5	15,7	48,0	22,0	100,0
Інше	16,6	2,7	19,6	43,9	17,2	100,0
Зареєстрований там де маю власну нерухомість (квартиру, будинок,	10,7	5,1	6,7	64,7	12,9	100,0
ВСЬОГО	7,9	4,8	12,5	58,9	15,9	100,0

Таблиця С9. Готовність зареєструвати місце проживання, якщо без цього не можливо буде отримувати соціальні послуги, %

Стан готовності	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не готові	6,6	4,3	11,2	62,3	15,6	100,0
Готові	12,1	6,1	17,1	47,9	16,8	100,0
ВСЬОГО	7,9	4,8	12,5	58,9	15,9	100,0

Таблиця С10. Готовність зареєструвати місце проживання, якщо за нерєєстрацію будуть значні штрафи, %

Стан готовності	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не готові	7,4	5,0	12,2	59,7	15,6	100,0
Готові	17,8	-	17,9	43,3	21,1	100,0
ВСЬОГО	7,9	4,8	12,5	58,9	15,9	100,0

Таблиця С11. Готовність зареєструвати місце проживання, якщо це можна буде зробити дистанційно в електронному режимі, %

Стан готовності	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не готові	8,1	5,0	13,1	58,3	15,5	100,0
Готові	4,3	-	3,7	68,3	23,7	100,0
ВСЬОГО	7,9	4,8	12,5	58,9	15,9	100,0

Таблиця С12. Готовність зареєструвати місце проживання, якщо це матиме справді декларативний характер, %

Стан готовності	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не готові	8,7	5,4	13,9	58,1	14,0	100,0
Готові	2,5	-	2,6	64,6	30,3	100,0
ВСЬОГО	7,9	4,8	12,5	58,9	15,9	100,0

Таблиця С13. Плани щодо зміни місця проживання у найближчі 3 роки, %

Плани щодо зміни місця проживання у майбутньому	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Залишатися жити на постійній основі в даному населеному пункті	67,5	1,0	19,5	9,2	2,8	100,0
Переїхати на постійне місце проживання в інший населений пункт д	52,4	-	19,3	28,4	-	100,0
Переїхати на постійне місце проживання за межами даної ТГ	50,3	-	36,5	10,8	2,3	100,0
Переїхати до іншої ТГ тимчасово на період роботи	62,9	-	12,5	24,6		100,0
Не можу визначитися	51,5	2,5	23,8	17,2	5,0	100,0
ВСЬОГО	64,0	1,1	20,8	11,1	3,0	100,0

Таблиця С14. Готовність до роботи в іншій громаді за умови денної транспортної доступності, %

Стан згоди	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не згодні	50,5	0,6	29,5	13,0	6,4	100,0
Згодні	47,3	3,4	35,2	11,8	2,4	100,0
ВСЬОГО	49,0	1,9	32,1	12,4	4,6	100,0

Таблиця С15. Готовність до роботи в іншій громаді на вахтових умовах, %

Стан згоди	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не згодні	48,7	1,3	31,6	13,9	4,6	100,0
Згідні	50,4	4,5	34,5	6,3	4,4	100,0
ВСЬОГО	49,0	1,9	32,1	12,4	4,6	100,0

Таблиця С16. Готовність до роботи в іншій громаді, якщо буде можливість орендувати житло, %

Стан згоди	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не згодні	47,4	1,7	32,2	13,2	5,5	100,0
Згідні	54,4	2,6	31,9	9,7	1,4	100,0
ВСЬОГО	49,0	1,9	32,1	12,4	4,6	100,0

Таблиця С17. Готовність до роботи в іншій громаді тільки на умовах переїзду до неї на постійне проживання, %

Стан згоди	Проживає, зареєстрований, працює в одній громаді	Зареєстрований, працює в одній громаді, проживає в іншій	Проживає, зареєстрований в одній громаді, працює в іншій	Проживає, працює в одній громаді, зареєстрований в іншій	Проживає, зареєстрований, працює в різних громадах	Разом
Не згодні	47,0	2,0	35,3	11,4	4,4	100,0
Згідні	55,7	1,6	21,7	15,7	5,3	100,0
ВСЬОГО	49,0	1,9	32,1	12,4	4,6	100,0

ДОДАТОК D. РОЗБІЖНІСТЬ МІЖ МІСЦЕМ РЕЄСТРАЦІЇ ПРОЖИВАННЯ ТА МІСЦЕМ РОБОТИ В РАЗІ ПРАВДИВОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФАКТИЧНОГО МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ НИНІШНІХ ПЛАТНИКІВ ПДФО, ЗА ДАНИМИ ВИБІТКОВОГО СТАТИСТИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ МЕШКАНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Таблиця С1. Розбіжність між місцем реєстрації та місцем роботи в разі правдивої реєстрації фактичного місця проживання нинішніх платників ПДФО за віковими групами, %

Вік	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
15-19 років	80,0	20,0	100,0
20-34 роки	70,2	29,8	100,0
35-49 років	73,1	26,9	100,0
50-70 років	82,6	17,4	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D2. Розбіжність між місцем реєстрації та місцем роботи в разі правдивої реєстрації фактичного місця проживання нинішніх платників ПДФО за статтю, %

Стать	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Чоловіча	68,3	31,7	100,0
Жіноча	81,2	18,8	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D3. Розбіжність між місцем реєстрації та місцем роботи в разі правдивої реєстрації фактичного місця проживання нинішніх платників ПДФО за рівнем освіти, %

Рівень освіти	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Базову середню освіту (9 класів середньої школи)	82,6	17,4	100,0
Професійно-технічну освіту (середня на базі 9 класів)	74,3	25,7	100,0
Повну середню освіту (11 класів середньої школи)	68,0	32,0	100,0
Професійно-технічну освіту (на базі 11 класів)	72,8	27,2	100,0
Неповну вищу освіту (молодший спеціаліст – диплом ВНЗ I–II рівня акредитації)	74,1	25,9	100,0
Базову вищу освіту (бакалавр)	65,8	34,2	100,0
Повну вищу освіту (спеціаліст, магістр – диплом ВНЗ III–IV рівня акредитації)	80,6	19,4	100,0
Післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти)	72,9	27,1	100,0
Аспірантуру, докторантуру	74,8	25,2	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D4. Розбіжність між місцем реєстрації та місцем роботи в разі правдивої реєстрації фактичного місця проживання нинішніх платників ПДФО за розміром підприємства, де особа працює,%

Розмір підприємства	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
До 5 працівників	86,2	13,8	100,0
Від 5 до 9 працівників	81,6	18,4	100,0
Від 10 до 49 працівників	77,3	22,7	100,0
Від 50 до 499 працівників	71,9	28,1	100,0
Понад 500 працівників	60,1	39,9	100,0
Не знаю (не зачитувати)	76,1	23,9	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D5. Розбіжність між місцем реєстрації та місцем роботи в разі правдивої реєстрації фактичного місця проживання нинішніх платників ПДФО за секторами економіки, %

Сектори економіки	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Сільське, лісове та рибне господарство	76,6	23,4	100,0
Промисловість	62,9	37,1	100,0
Будівництво	51,7	48,3	100,0
Оптова та роздрібна торгівля, в тому числі ремонт автотранспортних засобів	83,4	16,6	100,0
Транспорт, складське господарство, логістика, поштова та кур'єрська діяльність	64,9	35,1	100,0
Тимчасове розміщування й організація харчування (готельно-ресторанний бізнес)	72,9	27,1	100,0
Інформація та телекомунікації	74,2	25,8	100,0
Фінансова та страхова діяльність	87,6	12,4	100,0
Операції з нерухомим майном	36,9	63,1	100,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	78,6	21,4	100,0
Адміністративне та допоміжне обслуговування	74,7	25,3	100,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	64,5	35,5	100,0
Освіта	91,4	8,6	100,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	73,9	26,1	100,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	90,7	9,3	100,0
Інші види економічної діяльності	66,2	33,8	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D6. Розбіжність між місцем реєстрації та місцем роботи в разі правдивої реєстрації фактичного місця проживання нинішніх платників ПДФО за професійно-кваліфікаційними групами, %

Професійно-кваліфікаційні групи	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Керівники (менеджери, управлінці) підприємств, установ, організацій	72,5	27,5	100,0
Професіонали	80,1	19,9	100,0
Фахівці	70,1	29,9	100,0
Службовці, пов'язані з інформацією	76,7	23,3	100,0
Службовці, що обслуговують клієнтів	78,8	21,2	100,0
Працівники торгівлі та сфери послуг	87,9	12,1	100,0
Кваліфіковані сільськогосподарські робітники та рибалки	49,5	50,5	100,0
Кваліфіковані робітники з інструментом	70,6	29,4	100,0
Робітники, що обслуговують промислове устаткування	61,0	39,0	100,0
Робітники, що обслуговують машини та складальники машин	49,3	50,7	100,0
Водії та робітники з обслуговування пересувної техніки та установок	61,1	38,9	100,0
Не вимагають професійної підготовки	75,8	24,2	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D7. Причини nereєстрації місця фактичного проживання в різних групах платників ПДФО, %

Причини nereєстрації місця фактичного проживання	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Нікому це не потрібно/цього ніхто не вимагає	14,4	25,2	18,0
Зайвий клопіт	21,4	10,4	17,8
Мене не хочуть реєструвати орендодавці мого житла	4,9	2,2	4,0
Не хочу виписуватися	21,2	29,8	24,1
Інше	11,2	14,7	12,3
Зареєстрований там де маю власну нерухомість (квартиру, будинок)	26,9	17,7	23,8
ВСЬОГО	100,0	100,0	100,0

Таблиця D8. Розподіл платників ПДФО, які обрали ту чи іншу причину нереєстрації місця фактичного проживання, %

Причини нереєстрації місця фактичного проживання	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Нікому це не потрібно/цього ніхто не вимагає	53,4	46,6	100,0
Зайвий клопіт	80,5	19,5	100,0
Мене не хочуть реєструвати орендодавці мого житла	81,6	18,4	100,0
Не хочу виписуватися	58,9	41,1	100,0
Інше	60,5	39,5	100,0
Зареєстрований там де маю власну нерухомість (квартиру, будинок,	75,3	24,7	100,0
ВСЬОГО	66,8	33,2	100,0

Таблиця D9. Платники ПДФО, які не готові та готові зареєструвати місце проживання, якщо без цього не можливо буде отримувати соціальні послуги, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	68,9	31,1	100,0
Готові	60,0	40,0	100,0
ВСЬОГО	66,8	33,2	100,0

Таблиця D10. Платники ПДФО, які не готові та готові зареєструвати місце проживання у випадку значних штрафів за нереєстрацію,%

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	67,1	32,9	100,0
Готові	61,1	38,9	100,0
ВСЬОГО	66,8	33,2	100,0

Таблиця D11. Платники ПДФО, які не готові та готові зареєструвати місце проживання, у випадку доступності дистанційної електронної реєстрації, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	66,4	33,6	100,0
Готові	72,6	27,4	100,0
ВСЬОГО	66,8	33,2	100,0

Таблиця D12. Платники ПДФО, які не готові та готові зареєструвати місце проживання, у випадку декларативного характеру реєстрації, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	66,7	33,3	100,0
Готові	67,1	32,9	100,0
ВСЬОГО	66,8	33,2	100,0

Таблиця D13. Платники ПДФО з різними планами щодо зміни місця проживання, %

Плани щодо зміни місця проживання	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Залишатися жити на постійній основі в даному населеному пункті	76,8	23,2	100,0
Переїхати на постійне місце проживання в інший населений пункт даної ТГ	80,7	19,3	100,0
Переїхати на постійне місце проживання за межами даної ТГ	61,2	38,8	100,0
Переїхати до іншої ТГ тимчасово на період роботи	87,5	12,5	100,0
Не маю планів	68,7	31,3	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D14. Платники ПДФО з різними планами щодо роботи за межами їх ТГ, %

Плани щодо роботи за межами їх ТГ	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Готовий до роботи в іншій територіальній громаді	60,9	39,1	100,0
Не готовий до роботи в іншій територіальній громаді	81,0	19,0	100,0
Важко відповісти, не знаю (не зачитувати)	64,4	35,6	100,0
ВСЬОГО	75,1	24,9	100,0

Таблиця D15. Платники ПДФО з різним поєднанням ТГ їх проживання та роботи за станом готовності до роботи за межами громади у майбутньому, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Готовий до роботи в іншій територіальній громаді	20,8	40,3	25,7
Не готовий до роботи в іншій територіальній громаді	75,3	53,2	69,8
Важко відповісти, не знаю (не зачитувати)	3,9	6,5	4,5
ВСЬОГО	100	100	100,0

Таблиця D16. Платники ПДФО з різним поєднанням ТГ їх проживання та роботи за станом готовності офіційно зареєструвати місце проживання у новій громаді по факту можливого переїзд до неї у майбутньому, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	66,8	67,2	66,9
Готові	33,2	32,8	33,1
ВСЬОГО	100	100	100,0

Таблиця D17. Платники ПДФО з різним поєднанням ТГ їх проживання та роботи за станом готовності офіційно зареєструвати місце проживання у новій громаді у майбутньому, якщо від цього залежить доступність соціальних послуг, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	87,5	86,4	87,2
Готові	12,5	13,6	12,8
ВСЬОГО	100	100	100,0

Таблиця D18. Платники ПДФО з різним поєднанням ТГ їх проживання та роботи за станом готовності офіційно зареєструвати місце проживання у новій громаді у майбутньому, якщо на цьому наполягатиме роботодавець, %

Стан готовності	ТГ проживання і роботи однакова	ТГ проживання і роботи різні	Разом
Не готові	92,9	93,9	93,1
Готові	7,1	6,1	6,9
ВСЬОГО	100	100	100,0

ДОДАТОК Е. ПОТЕНЦІАЛ ЗБІЛЬШЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗА РАХУНОК СКОРОЧЕННЯ РІВНЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

Таблиця Е1. Рівень неформальної зайнятості найманих працівників серед професійно-кваліфікаційних груп, % до кількості найманих працівників відповідних професій

Професійно-кваліфікаційні групи	Рівень неформальної зайнятості, %
Керівники (менеджери, управлінці) підприємств, установ, організацій	10,3
Професіонали	6,8
Фахівці	8,7
Службовці, пов'язані з інформацією	10,0
Службовці, що обслуговують клієнтів	16,4
Працівники торгівлі та сфери послуг	21,5
Кваліфіковані сільськогосподарські робітники та рибалки	52,6
Кваліфіковані робітники з інструментом	34,0
Робітники, що обслуговують промислове устаткування	8,1
Робітники, що обслуговують машини та складальники машин	5,9
Водії та робітники з обслуговування пересувної техніки та установок	21,1
Не вимагають професійної підготовки	33,3
ВСЬОГО	19,9

Таблиця Е2. Рівень неформальної зайнятості найманих працівників, зайнятих на підприємствах різного розміру, % до зайнятих на відповідних підприємствах

Розмір підприємства	Рівень неформальної зайнятості, %
До 5 працівників	39,4
Від 5 до 9 працівників	31,1
Від 10 до 49 працівників	16,9
Від 50 до 499 працівників	5,6
Понад 500 працівників	4,9
Не знаю	25,6
ВСЬОГО	19,9

Таблиця Е3. Рівень неформальної зайнятості найманих працівників різних секторів економіки, % до кількості найманих працівників відповідних видів економічної діяльності

Сектори економіки	Рівень неформальної зайнятості, %
Сільське, лісове та рибне господарство	41,4
Промисловість	13,6
Будівництво	56,8
Оптова та роздрібна торгівля, в тому числі ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	17,9
Транспорт, складське господарство, логістика, поштова та кур'єрська діяльність	18,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	30,6
Інформація та телекомунікації	18,3
Фінансова та страхова діяльність	4,0
Операції з нерухомим майном	31,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	37,1
Адміністративне та допоміжне обслуговування	15,4
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1,2
Освіта	3,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	5,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	23,8
Інші види економічної діяльності	40,3
ВСЬОГО	19,9

Таблиця Е4. Рівень неформальної зайнятості найманих працівників за станом необхідності їздити на роботу до інших населених пунктів, % до найманих працівників відповідних груп

Стан необхідності їздити на роботу до інших населених пунктів	Рівень неформальної зайнятості, %
Не приходиться їздити на роботу до іншого населеного пункту	20,9
Приходиться їздити на роботу до іншого населеного пункту	17,7
ВСЬОГО	19,9

Таблиця Е5. Рівень неформальної зайнятості підприємців та самозайнятих осіб різних секторів економіки, % до відповідних видів економічної діяльності

Сектори економіки	Рівень неформальної зайнятості, %
Сільське, лісове та рибне господарство	42,3
Промисловість	25,3
Будівництво	60,6
Оптова та роздрібна торгівля, в тому числі ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	13,8
Транспорт, складське господарство, логістика, поштова та кур'єрська діяльність	36,1
Тимчасове розміщування й організація харчування	6,5
Інформація та телекомунікації	38,8
Фінансова та страхова діяльність	
Операції з нерухомим майном	10,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	20,8
Адміністративне та допоміжне обслуговування	30,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	
Освіта	59,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	49,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	63,7
Інші види економічної діяльності	39,8
ВСЬОГО	33,3

Таблиця Е6. Рівень неформальної зайнятості осіб з різним рівнем освіти, % до осіб з відповідним рівнем освіти

Рівень освіти	Рівень неформальної зайнятості, %
Жодного	60,0
Початкову освіту (4 класи середньої школи)	100,0
Базову середню освіту (9 класів середньої школи)	43,3
Професійно-технічну освіту (середня)(на базі 9 класів)	36,3
Повну середню освіту (11 класів середньої школи)	38,3
Професійно-технічну освіту (на базі 11 класів)	24,5
Неповну вищу освіту (молодший спеціаліст – диплом ВНЗ I–II рів. акр.)	20,4
Базову вищу освіту (бакалавр)	22,1
Повну вищу освіту (спеціаліст, магістр – диплом ВНЗ III–IV рів. акр.)	14,3
Післядипломну освіту (друга вища освіта, курси післядипломної освіти)	17,8
Аспірантуру, докторантуру	5,9
ВСЬОГО	23,8

Таблиця Е7. Рівень неформальної зайнятості найманих працівників за ознакою співпадіння місця проживання та роботи, % до відповідної групи

Стан розбіжності за ТГ	Рівень неформальної зайнятості, %
ТГ проживання та роботи однакова	20,9
ТГ проживання та роботи різні	16,9
ВСЬОГО	19,9

Таблиця Е8. Рівень неформальної зайнятості найманих працівників за ознакою співпадіння місця реєстрації місця проживання та місця роботи, % до відповідної групи

Стан розбіжності за ТГ	Рівень неформальної зайнятості, %
ТГ реєстрації та роботи однакова	21,5
ТГ реєстрації та роботи різні	16,8
ВСЬОГО	19,9

Таблиця Е9. Рівень неформальної зайнятості осіб за ознакою співпадіння місця реєстрації місця проживання та місця роботи, % до відповідної групи

	Рівень неформальної зайнятості, %
ТГ реєстрації та проживання однакові	24,1
ТГ реєстрації та проживання різні	22,3
ВСЬОГО	23,8

Таблиця Е10. Рівень неформальної зайнятості осіб за планами щодо зміни можливого місця проживання у найближчі роки, % до відповідної групи

Плани щодо зміни можливого місця проживання у найближчі роки	Рівень неформальної зайнятості, %
Залишатися жити на постійній основі в даному населеному пункті	22,4
Переїхати на постійне місце проживання в інший населений пункт д	24,6
Переїхати на постійне місце проживання за межами даної ТГ	31,2
Переїхати до іншої ТГ тимчасово на період роботи	40,2
Не можу визначитися	26,2
Неформально зайняте населення всього	23,8

Таблиця Е11. Рівень неформальної зайнятості осіб за можливістю в майбутньому пошуку роботи за межами територіальної громади нинішнього проживання, % до відповідної групи

Припущення щодо можливості пошуку роботи за межами територіальної громади нинішнього проживання	Рівень неформальної зайнятості, %
Можливий пошук роботи за межами територіальної громади нинішнього проживання	31,2
Не передбачається пошук роботи за межами територіальної громади нинішнього проживання	20,5
Важко відповісти, не знаю (не зачитувати)	28,4
Неформально зайняте населення всього	23,8

Таблиця Е12. Рівень неформальної зайнятості осіб за важливістю офіційного оформлення майбутньої роботи, % до відповідної групи

Важливість офіційного оформлення майбутньої роботи	Рівень неформальної зайнятості, %
Не важливо, щоб майбутня робота була офіційно оформлена	15,5
Важливо, щоб майбутня робота була офіційно оформлена	47,2
Важко сказати	42,5
Неформально зайняте населення всього	23,8

Таблиця Е13. Рівень неформальної зайнятості осіб за важливістю офіційної реєстрації майбутнього місця проживання у разі його зміни, % до відповідної групи

Важливість офіційної реєстрації майбутнього місця проживання у разі його зміни	Рівень неформальної зайнятості, %
Неважливо	24,0
Важливо	23,4
Неформально зайняте населення всього	23,8

